

Undervisningsministeriet
November 2017
UDKAST

LoV om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v.
(Bedre rammer for tilsyn med frie grundskoler m.v.)

§ 1

I lov om friskoler og private grundskoler m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 785 af 21. juni 2017 [som ændret ved lov nr. XXX af YY. Zzzzzzz 20QQ], foretages følgende ændringer:

1. § 17, stk. 5, 2. pkt., ophæves.

2. Efter § 7 indsættes:

»§ 7 a. En skole, der anmeldes efter § 8 med henblik på start af undervisningen inden den 1. august 2029, skal være godkendt af undervisningsministeren, før undervisning på skolen kan begynde.

Stk. 2. Ved godkendelse efter stk. 1 skal undervisningsministeren påse:

1) Om det kan forventes, at den nye skoles formål og virke vil være i overensstemmelse med § 1, stk. 2, 2. pkt.

2) Om personkredsen bag oprettelsen af den nye skole har eller har haft et virke, der ikke er forenelig med § 1, stk. 2, 2. pkt., og som konkret må skønnes at kunne få betydning for den nye skoles opfyldelse af § 1, stk. 2, 2. pkt.

3) Om der er gennemsigtighed omkring sammensætningen af en eventuel skolekreds el. lign.

4) Om den nye skole, hvis den ønsker statstilskud, vil kunne opfylde kravet i § 5, stk. 2.

Stk. 3. Undervisningsministeren kan fastsætte regler om fremgangsmåden ved behandling af en ansøgning om godkendelse efter stk. 1, herunder om krav til materiale, der skal indsendes til brug for behandlingen og frister for indsendelse heraf.«

3. I § 9 d, stk. 5, 3. pkt., udgår »og om størrelsen af hver enkel anonym donation på mere end 20.000 kr. eksklusive moms«.

4. § 9 d, stk. 5, 3. pkt., affattes således:

»Tilsynserklæringen skal endvidere indeholde oplysning om den samlede størrelse af alle donationer og om størrelsen af hver enkel anonym donation på mere end 20.000 kr. eksklusive moms«.

5. I § 9 b indsættes som *stk. 2*:

»*Stk. 2.* Undervisningsministeren kan selvom der ikke har været ført et skærpet tilsyn med en skole i særlige tilfælde træffe afgørelse om, at skolen ikke længere er omfattet af lovens regler om frie grundskoler, og at skolen ikke kan modtage tilskud efter loven, hvis ministeren finder, at skolen åbenlyst ikke opfylder kravene i § 1, stk. 2, 2. pkt. Eventuel fortsat undervisning på skolen af børn i den undervisningspligtige alder vil herefter være omfattet af kapitel 8.«

6. I § 18, *stk. 3*, indsættes som *2. pkt.*:

»En skole, der vil lade hovedparten af skole- og undervisningsvirksomheden overgå fra at foregå i bygninger eller lokaler, som skolen ejer, til at foregå i lejede bygninger eller lokaler, skal skriftligt senest 4 uger, før skolen indgår endelige salgs- og lejeaftaler, skriftligt orientere undervisningsministeren herom, herunder fremsende udkast til de påtænkte salgs- eller lejeaftaler.«

7. I § 20 b indsættes før *stk. 1* som nyt stykke:

»§ 20 b. Undervisningsministeren fører tilsyn med, at frie grundskoler, der modtager statstilskud efter denne lov, overholder lovens bestemmelser om skolernes økonomisk-administrative forhold, herunder betingelserne for statstilskuddene.«

Stk. 1 bliver herefter *stk. 2*.

8. I § 20 b, *stk. 1, 1. pkt.*, der bliver *stk. 2, 1. pkt.*, indsættes efter »skolerne«: », herunder ved skolebesøg,«.

9. I § 20 b indsættes efter *stk. 1*, der bliver *stk. 2*, som nyt stykke:

»*Stk. 3.* Undervisningsministeren kan som led i et tilsyn med en skoles overholdelse af kravet i § 5, stk. 2, beslutte, at Undervisningsministeriet deltager som observatør ved skolens bestyrelsesmøder og eventuelle generalforsamlinger og forældremøder. Undervisningsministeriet kan udpege en observatør til at deltage i de nævnte møder på ministeriets vegne. § 9 g, stk. 3, finder tilsvarende anvendelse.«

10. I § 21 a indsættes efter nr. 1 som nyt nummer:

»2) skolen indgår lejemål eller andre aftaler, der indebærer en nærliggende risiko for, at skolen styres af andre,«.

Nr. 2-4 bliver herefter nr. 3-5.

11. § 22 affattes således:

»§ 22. Skolen må fra en donator ikke modtage anonyme donationer på over 20.000 kr. eksklusive moms.

Stk. 2. Modtager en skole donationer i strid med *stk. 1*, skal skolen returnere donationen til donatoren inden 30 dage fra modtagelsen. Donationer, der ikke kan returneres til donator inden 30 dage fra modtagelsen, skal overføres til en konto hos Undervisningsministeriet inden for samme frist.

Stk. 3. En donator, hvis donation er overført til en konto hos Undervisningsministeriet, jf. stk. 2, kan, indtil 6 måneder efter, at donationen er overført, kræve donationen tilbagebetalt fra Undervisningsministeriet.

Stk. 4. Donationer, der ikke er krævet tilbagebetalt inden for fristen i stk. 3, tilfalder statskassen.»

12. I § 33, *stk. 1*, ændres »kapitel 4 bortset fra« til: »kapitel 4 bortset fra § 20 b, stk. 2, 1. pkt., og«.

13. § 41 b affattes således:

»§ 41 b. Undervisningsministeriet skal have et telefonnummer og en e-postadresse, hvortil enhver med den beskyttelse, der følger af stk. 2, kan henvende sig om mulige lovovertrædelser og andre bekymrende forhold på en fri grundskole. Undervisningsministeriet skal oplyse om ordningen på en hjemmeside på internettet.

Stk. 2. Myndigheder og personer, der modtager oplysninger efter stk. 1, samt enhver, der i øvrigt yder bistand hertil, har under ansvar efter straffelovens §§ 152-152 e tavshedspligt med hensyn til enhver oplysning omfattet af stk. 1, som de under deres virksomhed får kendskab til. Straffelovens § 152 f finder ligeledes anvendelse.

Stk. 3. Undervisningsministeriet må ikke over for skolen eller andre oplyse, at det har modtaget en henvendelse omfattet af stk. 1, jf. dog stk. 4.

Stk. 4. Den, der har henvendt sig til Undervisningsministeriet gennem det telefonnummer eller den e-postadresse, som er nævnt i stk. 1, om mulige lovovertrædelser og andre bekymrende forhold på skolen kan over for ministeriet samtykke i, at ministeriet over for skolen eller andre oplyser, at ministeriet har modtaget henvendelsen. Vedkommende kan samtykke i, at ministeriet over for skolen eller andre oplyser navnet på den, der har rettet henvendelse. Vedkommende kan helt eller delvis samtykke i, at ministeriet over for skolen eller andre videregiver henvendelsens indhold.«

§ 2

I lov om folkeskolen, jf. lovbekendtgørelse nr. 989 af 23. august 2017, som ændret ved § 13 i lov nr. 1746 af 27. december 2016 og [lov nr. XXX af YY. Zzzzzzzz 20QQ], foretages følgende ændringer:

1. I § 26, *stk. 5, 1. pkt.*, ændres »offentlige trafikmidler« til: »kollektiv trafik, taxikørsel mv.«

2. I § 26, *stk. 5*, indsættes som *2. pkt.*:

»Kommunalbestyrelsen kan til brug for udstedelse af befordringskort til elever videregive oplysninger om elevers navn, adresse og CPR-nummer til private, der administrerer befordringsordninger.«

3. I § 33, *stk. 2, 1. pkt.*, udgår »anmeldt«.

§ 3

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. maj 2018, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. § 1, nr. 3, træder i kraft den 1. januar 2019.

Stk. 3. § 1, nr. 4, træder i kraft den 1. januar 2029.

Stk. 4. § 1, nr. 2, 5, 6, 9, 11 og 13, ophæves den 31. juli 2029.

Stk. 5. § 7 a i lov om friskoler og private grundskoler m.v., som affattet ved denne lovs § 1, nr. 2, finder ikke anvendelse for frie grundskoler, der har indgivet anmeldelse inden den 1. maj 2018 med henblik på at starte skolevirksomhed senest fra starten af skoleåret 2018/19.

Bemærkninger til lovforslaget

Almindelige bemærkninger

Indholdsfortegnelse

- 1. Indledning
 - 1.1. Lovforslagets hovedpunkter
 - 1.2. Lovforslagets baggrund
- 2. Lovforslagets indhold
 - 2.1. Ny godkendelsesprocedure for nyoprettede frie grundskoler
 - 2.1.1. Gældende ret
 - 2.1.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.2. Mulighed for afgørelse om, at skolen ikke længere kan være en fri grundskole, uden at skolen har været placeret under skærpet tilsyn
 - 2.2.1. Gældende ret
 - 2.2.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.3. Styrkelse af tilsynet med kravet om uafhængighed
 - 2.3.1. Gældende ret
 - 2.3.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.4. Styrkelse af tilsynet med skolars leje af bygninger
 - 2.4.1. Gældende ret
 - 2.4.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.5. Forbud mod anonyme donationer over 20.000 kr. ekskl. moms
 - 2.5.1. Gældende ret
 - 2.5.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.6. Whistleblower-ordning
 - 2.6.1. Gældende ret
 - 2.6.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.7. Andre ændringer
 - 2.7.1. Præcisering af oplysningsbestemmelse
 - 2.7.1.1. Gældende ret
 - 2.7.1.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.7.2. Præcisering af sanktionshjemmel
 - 2.7.2.1. Gældende ret
 - 2.7.2.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.7.3. Bestemmelse gældende for frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud
 - 2.7.3.1. Gældende ret
 - 2.7.3.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.7.4. Præcisering af regler om mulighed for befordring af friskoleelever
 - 2.7.4.1. Gældende ret
 - 2.7.4.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
 - 2.7.5. Ændring i folkeskoleloven – opfyldelse af undervisningspligten
 - 2.7.5.1. Gældende ret

- 2.7.5.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 2.7.6. Ændring i folkeskoleloven – videregivelse af oplysninger til brug for befordringskort
 - 2.7.6.1. Gældende ret
 - 2.7.6.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning
- 3. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige
- 4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.
- 5. Administrative konsekvenser for borgerne
- 6. Miljømæssige konsekvenser
- 7. Forholdet til EU-retten
- 8. Hørte myndigheder og organisationer m.v.
- 9. Sammenfattende skema

1. Indledning

Lovforslaget er opfølgning på aftalen af 7. november 2017 mellem regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti) og Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti om styrket tilsyn med de frie grundskoler.

1.1. Lovforslagets hovedpunkter

Med nærværende lovforslag ændres lov om friskoler og private grundskoler m.v. (friskoleloven), jf. lovebkendtgørelse nr. 785 af 21. juni 2017, ved at der foreslås et styrket tilsyn med de frie grundskoler med en godkendelsesprocedure for oprettelse af nye frie grundskoler, samt en række initiativer, der skærper det statslige tilsyn med alle frie grundskoler. Styrkelsen af tilsynet med de frie grundskoler skal sikre, at alle frie grundskoler, herunder også nyoprettede, driver en skole- og undervisningsvirksomhed, der lever op til kravene i friskoleloven, om at forberede elever til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre og om skolens uafhængighed.

Ved oprettelse af nye frie grundskoler suppleres den nuværende anmeldelsesordning med en godkendelsesordning, hvor undervisningsministeren ved godkendelsen skal påse forhold omkring skolens opfyldelse af det gældende frihed og folkestyre-krav, herunder i forhold til personkredsen bag den nye skole og om åbenhed om en eventuel skolekreds, og for skoler, der ønsker at modtage statstilskud, endvidere, at den nye skole opfylder det gældende uafhængighedskrav.

I sager om overholdelse af frihed og folkestyre-kravet foreslås det, at undervisningsministeren kan træffe afgørelse om, at skolen ikke længere kan være en fri grundskole og dermed også om fratagelse af statstilskud, uden en skole har været under forudgående skærpet tilsyn. Ændringen skal fremme en hurtig reaktion i de sager, hvor der er helt åbenbare og tungtvejende grunde til konkludere, at en fri grundskole ikke har overholdt frihed og folkestyre-kravet eller ikke har givet en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Med forslaget sker der en generel styrkelse af tilsynet med det gældende uafhængighedskrav. Der bliver mulighed for, at undervisningsministeren som led i tilsyn med uafhængighedskravets overholdelse kan beslutte at ministeriet skal deltage som observatør på en fri grundskoles bestyrelsesmøder, eventuelle generalforsamlinger og forældremøder som led i tilsynet. Endvidere skal en fri grundskole, der vil flytte hovedparten af sin skolevirksomhed til lejede bygninger forinden informere undervisningsministeren herom. Med lovforslaget foreslås desuden, at en fri grundskole ikke kan modtage anonyme donationer over 20.000 kr. ekskl. moms fra en donator. Forslaget indebærer endvidere en lovfæstelse af undervisningsministerens tilsyn med de frie grundskolers økonomisk-administrative forhold.

Endelig foreslås at etablere en whistleblower-ordning, hvorved enhver har mulighed for at rette henvendelse til Undervisningsministeriet, hvis de har kendskab til, at der foregår mulige lovovertrædelser eller bekymrende forhold på en fri grundskole, og have sikret deres anonymitet over for andre.

Lovforslaget indeholder i øvrigt fire mindre ændringer af friskoleloven. For det første en præcisering af regler om mulighed for kommunal befordring af friskoleelever. For det andet præciseres det, at

oplysninger fra frie grundskoler kan indhentes ved skolebesøg. For det tredje en tydeliggørelse af, at lejeforhold kan indgå i undervisningsministerens skøn om en fri grundskole opfylder betingelserne for statstilskud. Og for det fjerde en ændring så det fremgår, at undervisningsministeren kan indhente oplysninger fra frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud.

Endvidere indeholder lovforslaget to konsekvensændringer af folkeskolen, jf. lovbekendtgørelse nr. 989 af 23. august 2017. For det første en ændring af reglerne om kommunal befordring af folkeelever. For det andet en præcisering af bestemmelsen om, hvor undervisningspligten kan opfyldes med hensyn til frie grundskoler.

1.2. Lovforslagets baggrund

Lovforslaget er en udmøntning af aftalen af 7. november 2017 mellem regeringen (Venstre, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti) og Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti om styrket tilsyn med de frie grundskoler.

Aftalepartierne bakker op om den frie skoletradition som en central mulighed i det danske uddannelsessystem og anerkender, at størstedelen af de frie grundskoler gør et godt stykke arbejde.

Der blev ved lov nr. 1563 af 13. december 2016 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.), jf. lovforslag nr. L 36 (2012-13), gennemført en styrkelse af det statslige tilsyn med de frie grundskoler, hvorved der blev øget fokus på demokratisk dannelse, styrket fokus på skoler med udfordringer i forhold til frihed og folkestyre-kravet, og i forhold til det lokale tilsyn skete en styrkelse af forældrenes mulighed for at følge kvaliteten på skolen. Denne lovændring var en opfølgning på aftale af 18. marts 2016 mellem den daværende regering (Venstre), Dansk Folkeparti, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti om styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler, som senere er tiltrådt af Socialdemokratiet, Socialistisk Folkeparti og Radikale Venstre. Endvidere var lovændringen en opfølgning på forståelsespapir om delaftale af 10. maj 2016 om frie skoler, som indgår i en samlet pakke, der skal dæmme op for religiøse forkyndere, som søger at undergrave danske love og værdier og understøtte parallelle retsopfattelser. Delaftalen er indgået mellem den daværende regering (Venstre), Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Liberal Alliance, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti. Radikale Venstre har efterfølgende tiltrådt delaftalen. Delaftalen bygger ovenpå aftalen af 18. marts 2016 om styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler.

Det har efterfølgende vist sig, at der er brug for yderligere at styrke tilsynet med de frie grundskoler. Partierne bag aftalen af 7. november 2017 ønsker derfor at skærpe tilsynsindsatsen med en række initiativer. Med en godkendelsesprocedure skal det sikres, at der kun oprettes nye frie grundskoler, der fra første dag kan forventes at have et formål og virke, der er i overensstemmelse med frihed og folkestyre-kravet og uafhængighedskravet i friskoleloven. Samtidig ønsker partierne, at styrke tilsynets muligheder for at kontrollere, at de frie grundskoler driver skole på fuldt demokratisk grundlag, hvorfor der skal ske skærpelse af tilsynet med de eksisterende frie grundskoler. Nærværende lovforslag indeholder initiativer, der imødekommer behovet herfor med hensyn til mulighed for hurtig reaktion ved manglende overholdelse af frihed og folkestyre-kravet og en generel styrkelse af tilsynet med det

gældende uafhængighedskrav, herunder med mulighed for observatør på en fri grundskoles bestyrelsesmøder m.v., forudgående orientering om flytning af skolevirksomhed til lejede bygninger og forbud mod anonyme donationer over 20.000 kr. ekskl. moms. Der indsættes hjemmel til, at undervisningsministeren kan beslutte, at en fri grundskole ikke kan være en fri grundskole, hvis der er bestyrelsesmedlemmer eller medarbejdere, der tidligere har været på skoler, hvor frihed og folkestyrekravet ikke er blevet overholdt og det skønnes at have betydning for skolens egen overholdelse af kravet. Endelig foreslås at etablere en whistleblower-ordning på friskoleområdet.

Der vil endvidere som led i opfølgningen på aftalen om styrkelsen af tilsynet blive gennemført flere uanmeldte tilsynsbesøg som led i skærpede tilsyn med overholdelsen af frihed og folkestyrekravet. Antallet af uanmeldte tilsynsbesøg forøges for at bidrage til afdækning af eventuelle uregelmæssigheder på de udtagne frie grundskoler.

Der vil desuden blive gennemført undersøgelser af censorordningen og ordningen for tilsynsførende på de frie grundskoler med henblik på drøftelse mellem aftalepartierne om eventuelle yderligere tiltag. Endvidere skal det undersøges, hvorvidt tilsynet med de frie grundskoler kan strammes, så det bliver muligt at udelukke visse personer fra at virke på en fri grundskole i en tidsbegrænset periode. Partierne vil endvidere drøfte spørgsmålet om donationer fra udenlandske donatorer yderligere på baggrund af en rapport fra en tværministeriel arbejdsgruppe om større gennemsigtighed med udenlandske donationer til trossamfund m.v.

2. Lovforslagets indhold

2.1. Ny godkendelsesprocedure for nyoprettede frie grundskoler

2.1.1. Gældende ret

Der er efter den gældende ordning i friskoleloven ikke en godkendelsesprocedure for nye frie grundskoler, men alene en anmeldelsesordning.

Efter den gældende bestemmelse i friskolelovens § 8, stk. 1, skal en fri grundskole ved oprettelsen anmeldes for kommunalbestyrelsen i skolekommunen og for Undervisningsministeriet. Det følger af friskolelovens § 8, stk. 2, at anmeldelse af en ny skole, der ønsker statstilskud, skal indgives til Undervisningsministeriet senest den 15. august året forud for skoleårets start. Dvs. at en skole, der vil starte den 1. august 2018, skal være anmeldt senest den 15. august 2017 osv. Der er ikke særlige tidsfrister for anmeldelse af en ny skole, der ikke ønsker at modtage statstilskud. Der skal efter regler fastsat i medfør af friskolelovens § 8, stk. 3, i forbindelse med en anmeldelse af en skole, der ønsker at modtage statstilskud, indbetales et depositum til Undervisningsministeriet. De nærmere regler er fastsat i kapitel 1 i bekendtgørelse nr. 1833 af 18. december 2015.

Den gældende procedure ved oprettelsen af en fri grundskole med statstilskud indebærer, at der senest den 15. august året forud for det skoleår, for hvilket skolen ønsker statstilskud, til ministeriet skal være indbetalt 1. rate af depositummet på 20.000 kr. og fremsendt et anmeldesskema med oplysninger om skolens navn, beliggenhed og initiativtagere samt det forventede elevtal fordelt på klassetrin for de

første skoleår pr. 5. september og oplysninger om, hvorvidt skolen skal have en kostafdeling. Senest den 1. februar forud for det skoleår, for hvilket skolen ønsker statstilskud, skal være indbetalt 2. rate af depositummet på 10.000 kr. og fremsendt vedtægt til ministeriet, hvis bestemmelser om skolens styrelse og om fremgangsmåde ved nedlæggelse skal godkendes af undervisningsministeren. Senest den 1. juni forud for det skoleår, for hvilket skolen ønsker statstilskud, skal skolen til ministeriet fremsende et oplysningsskema med oplysninger om skolens navn, skolelederen, klassetrin, lokaleforhold, herunder omfang, skoleejendommens adresse og skolens revisor. Endvidere skal der være dokumentation for, at skolens bygninger er godkendt af de stedlige bygnings- og brandmyndigheder til skole- og undervisningsformål. Depositummet på samlet 30.000 kr. tilbagebetales, når det i forbindelse med indberetningen til tilskudsberegningen i september måned er konstateret, at den nye skole opfylder lovens mindstelevtalskrav. Hvis en ny skole ikke modtager tilskud, så tilfalder depositummet statskassen, men hvis skolen genanmeldes for det følgende skoleår efter reglerne herom, herunder fristerne, så kan det i forvejen indbetalte depositum genanvendes, hvis begge rater var rettidigt indbetalt. Genanvendelsen kan dog højst ske to gange.

Den nuværende anmeldelsesordning betyder, at en fri grundskole uden statstilskud alene skal anmeldes til skolekommunen og Undervisningsministeriet. Der er ikke frister for anmeldelsen og en fri grundskole uden statstilskud kan således begynde sin skole- og undervisningsvirksomhed, når den er anmeldt.

En fri grundskole, der ønsker statstilskud, skal opfylde en række betingelse for at modtage statstilskud. Skolen skal indsende de ovenfor angivende oplysninger til ministeriet, betale et depositum og have en vedtægt, hvis bestemmelser om skolens styrelse og om fremgangsmåde ved nedlæggelse er godkendt af undervisningsministeren ved oprettelsen.

Det er Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der på undervisningsministerens vegne påser, at anmeldelsen af en fri grundskole, der ønsker statstilskud, er ledsaget af de krævede oplysninger og som godkender vedtægtsbestemmelser om skolens styrelse og om fremgangsmåde ved nedlæggelse. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet kan i forbindelse med en anmeldelse om oprettelse af en ny fri grundskole, der ønsker at modtage statstilskud, udelukkende påse, om anmeldelsen indeholder de krævede oplysninger. Styrelsen skal ikke påse, om oprettelsen af den pågældende skole i øvrigt skønnes hensigtsmæssig, eller om der er et konkret behov for oprettelse af skolen, fx i tilfælde hvor der i forvejen er en eller flere frie grundskoler i samme område.

Det følger af friskolelovens § 21 a, at undervisningsministeren kan træffe beslutning om, at der ikke ydes tilskud til ny skole, hvis der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen opfylder kravet i lovens § 5, stk. 2, om uafhængighed og forvaltning af skolens midler. Der er i § 21 a en ikke udtømmende opregning af forhold, der kan lægges vægt på ved beslutningen. De i bestemmelsen nævnte forhold er 1) om skolen indgår i et fællesskab eller et samarbejde med skoler, institutioner, fonde, virksomheder, foreninger m.fl., der indebærer en nærliggende risiko for, at skolen styres af andre, 2) om skolens midler anvendes til formål uden for skolen, 3) om skolens ledelse og lærere står i et juridisk eller økonomisk afhængighedsforhold til de i 1) nævnte institutioner m.fl. eller 4) om skolens elever udfører arbejde, herunder indsamlingsarbejde eller lignende, på en måde, der er usædvanlig for

skoleformen. Af bemærkningerne til bestemmelsen i § 21 a, jf. Folketingstidende 1995-96, tillæg A, side 5240, fremgår, at opremsningen i loven ikke er udtømmende og det ikke kan udelukkes, at andre forhold, fx vedrørende skolens administration, vil kunne inddrages som moment i vurderingen af, om der er rimelige sikkerhed for, at lovens krav er opfyldt. Bestemmelsen i § 21 a har ikke været brugt i forhold til frie grundskoler, som ønsker tilskud, men som ikke har påbegyndt deres skolevirksomhed.

2.1.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Det fremgår af aftalen af 7. november 2017, at der skal indføres en godkendelsesordning, som skal sikre, at de opstillede betingelser for oprettelse af en fri grundskole er opfyldt. Med godkendelsesordningen skal det påses, at en nyoprettet fri grundskole kan forventes at tilrettelægge sin virksomhed, så den lever op til frihed og folkestyre-kravet i friskoleloven § 1, stk. 2, 2. pkt., hvorefter skolerne efter deres formål og i hele deres virke skal forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene. Ved ordningen skal det endvidere påses, at nye frie grundskoler, der ønsker statstilskud, vil kunne opfylde uafhængighedskravet i friskolelovens § 5, stk. 2, hvorefter skolen i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution skal være uafhængig, og skolens midler må alene komme skolens skole- og undervisningsvirksomhed til gode, samt evt. bruges til befordringsordninger for skolens elever.

Det foreslås, at der indføres en midlertidig godkendelsesordning for nye frie grundskoler, der bygger ovenpå den gældende anmeldelsesordning. Ordningen skal gælde frie grundskoler, der anmeldes frem til den 1. august 2029, dvs. indtil skoleåret 2028/29. Skoler, der ønsker statstilskud og som er anmeldt med henblik på start pr. 1. august 2018 vil ikke blive omfattet af den nye godkendelsesordning, idet lovgivningen om ordningen først vedtages i foråret 2018. Der henvises til den foreslåede § 3, stk. 5. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet vil i sin løbende tilsynsvirksomhed i 2018/19 have særligt opmærksomhed på nye skolars forhold.

Godkendelsesordningen vil omfatte alle nye skoler, der anmeldes frem til den 1. august 2029. Godkendelsesordningen vil også omfatte skoler, hvor undervisningsministeren i medfør af den gældende § 21 a i friskoleloven har besluttet, at deres tilskud i sin helhed bortfalder, men som i medfør af lovens § 21 b, 1. pkt., kan generhverve tilskudsretten i overensstemmelse med reglerne for nye skoler. Det bemærkes, at skolerne, hvor tilskud er bortfaldet i medfør af lovens § 21, stk. 2, og som efter § 21 b, 2. pkt., kan generhverve tilskudsretten, når de forhold, som har givet anledning til bortfald af tilskud er bragt i orden, ikke vil blive omfattet af godkendelsesordningen og således ikke skal gennemgå en godkendelsesproces i forbindelse med en generhvervelse af tilskudsretten.

Ordningen skal sikre, at de betingelser, der følger af de gældende bestemmelser i friskoleloven er opfyldt ved oprettelsen af en ny fri grundskole.

Ordningen vil indebære, at nye skoler, der anmeldes med henblik på at starte undervisningen inden den 1. august 2029 skal være godkendt af undervisningsministeren før undervisningen kan begynde. Det vil betyde, at en fri grundskole uden statstilskud først kan påbegynde undervisningen, når den er godkendt

af undervisningsministeren, selvom den er anmeldt og således efter den gældende anmeldelsesordning ville have kunnet påbegynde sin undervisningsvirksomhed efter anmeldelsen til skolekommunen og Undervisningsministeriet. Tilsvarende skal frie grundskoler, der ønsker statstilskud, også være godkendt af undervisningsministeren før undervisningen kan begynde. Det vil være Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der på undervisningsministerens vegne forestår godkendelsesprocessen og som træffe afgørelse om en godkendelse.

Godkendelsesordningen vil alene indebære et krav om godkendelse for at drive skole- og undervisningsvirksomhed omfattet af friskoleloven som fri grundskole, men ikke berører rammerne for at drive sådan skole- og undervisningsvirksomhed som hjemmeundervisning omfattet af friskolelovens kapitel 8. Godkendelsesordningen ændrer ikke ved den frie etableringsret for frie grundskoler inden for lovgivningens rammer. Der skal således fortsat ikke foretages en hensigtsmæssigheds- eller behovsvurdering af den enkelte nye frie grundskole, men alene påses, at de opstillede krav til skolens virksomhed er opfyldt. Undervisningspligten efter folkeskolelovens §§ 32-34 kan opfyldes både på frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud, og på frie grundskoler, der ønsker statstilskud, hvorfor godkendelsesordningen omfatter alle frie grundskoler. Det bemærkes særligt, at godkendelsesordningen ikke indebærer en forudgående kontrol med kravet i § 1, stk. 2, 1. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v., hvorefter frie grundskoler giver en undervisning, som står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

Undervisningsministeren skal med forslaget ved godkendelse af en ny fri grundskole påse:

- Om det kan forventes, at den nye skoles formål og virke vil være i overensstemmelse med frihed og folkestyre-kravet i friskoleloven § 1, stk. 2, 2. pkt. Undervisningsministeren skal derfor ved godkendelsen påse, at det er dokumenteret, at det kan forventes, at den nye skole vil opfylde frihed og folkestyre-kravet, hvis overholdelse er et krav for at være en fri grundskole med statstilskud eller en fri grundskole, der ikke modtager statstilskud. Det skal derfor som led i godkendelsesprocessen undersøges, hvorvidt en ny fri grundskole kan forventes at tilrettelægge sin virksomhed, så den lever op til frihed og folkestyre-kravet om, at skolerne i hele deres virke forbereder eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikler og styrker elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.
- Om personkredsen bag oprettelsen af den nye skole har eller har haft et virke, der ikke er forenelig med frihed og folkestyre-kravet, og som konkret må vurderes at kunne få betydning for den nye skoles opfyldelse af frihed og folkestyre-kravet. Undervisningsministeren skal ved godkendelsen påse, hvorvidt personkredsen bag den nye skole kan forventes at påvirke skolen på en måde, så den ikke overholder frihed og folkestyre-kravet. Det kan fx være, hvis der i bestyrelsen eller blandt skolens medarbejdere er personer, der har eller tidligere har haft tilknytning til en fri grundskole, der ikke længere er en fri grundskole eller som har fået påbud som følge af, at den ikke opfyldte frihed og folkestyre-kravet eller som lukkede under et tilsyn hermed uden, at der blev taget stilling til overholdelsen af kravet. Det kan også være tilfældet, hvis de pågældende har eller har haft tilknytning til en forening, hvis tilknytning til en fri

grundskole har haft betydning i en tilsynssag om opfyldelsen af frihed og folkestyre-kravet, hvor der var grundlag for sanktioner overfor den frie grundskole. Det vil derfor indgå i vurderingen, hvorvidt personkredsen eller væsentlige dele deraf bag en ny skole tidligere har været involveret i aktiviteter på en fri grundskole, der har indebåret overtrædelse af frihed og folkestyrekravet, hvorfor der kan være risiko for, at der vil kunne opstå tilsvarende problemer på den nye skole. Hvis der blandt bestyrelsesmedlemmer eller medarbejdere på en ny skole er personer, der har haft sådan en tilknytning, skal det overvejes, hvorvidt denne tilknytning må vurderes at have konkret betydning for den nye skoles overholdelse af frihed- og folkestyrekravet. Elementer i sådan en vurdering vil bl.a. være de pågældendes funktion på den tidligere skole, herunder i forhold til det forhold, der gav anledning til, at der blev indledt en tilsynssag med dens overholdelse af frihed og folkestyre-kravet, og de pågældendes funktioner på den nye skole. Endvidere vil indgå, hvorvidt der er tale om nyere forhold eller ældre forhold. Som eksempler på forhold, der vil kunne give anledning til bekymring kan nævnes ansættelse af en skoleleder eller lærer, der tidligere har været skoleleder eller lærer på en anden skole, hvor fx vedkommendes udtalelser eller brug af undervisningsmateriale har været et element i en tilsynssag om frihed og folkestyrekravet. Som eksempler på forhold, der normalt ikke vil give anledning til bekymring vil være en ny skoles ansættelse af en lærer eller pedel, der tidligere har været lærer eller pedel på en anden skole, hvor der blev truffet afgørelse om, at skolen ikke længere var omfattet af lovens regler om frie grundskoler som følge af overtrædelse af frihed- og folkestyrekravet, men hvor vedkommende ikke havde noget at gøre med de forhold, der var baggrunden for afgørelsen herom.

- Om der er gennemsigtighed omkring sammensætningen af en eventuel skolekreds el. lign. En eventuel skolekreds er den kreds af personer, der står bag oprettelsen af en ny skole og som er enige i skolens idegrundlag og som har interesse for at støtte det arbejde, der skal foregå på skolen. Sammensætningen af en eventuel skolekreds er derfor af betydning for Undervisningsministeriets vurdering af skolens forhold til frihed og folkestyre-kravet og uafhængighedskravet. For tilsynet med frihed og folkestyre-kravet og uafhængighedskravet vil sammensætningen af skolekredsen kunne indgå i vurderingen af, hvorvidt der i kredsen bag den nye skole er personer, der tidligere har haft tilknytning til en fri grundskole, der ikke overholdt frihed og folkestyre-kravet eller uafhængighedskravet eller foreninger, der havde tilknytning til en sådan skole.
- Om den nye skole, hvis den ønsker statstilskud, vil kunne opfylde uafhængighedskravet i friskolelovens § 5, stk. 2. Undervisningsministeren skal ved godkendelsen påse, hvorvidt den nye skole kan forventes at kunne opfylde uafhængighedskravet. Det skal derfor som led i godkendelsesprocessen undersøges, hvorvidt en ny fri grundskole kan forventes i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution at være uafhængig, og dens midler alene komme dens skole- og undervisningsvirksomhed til gode. Ved vurderingen heraf må indgå om den nye fri grundskole vil indgå i fællesskaber eller samarbejder, hvor skolen vil kunne blive udsat for en påvirkning, der ikke er forenelig med uafhængighedskravet, herunder fx påvirkning i forhold til skolens pædagogiske linjer eller dens forvaltning af sine midler. I vurderingen heraf må også for en ny fri grundskole, der ønsker statstilskud, indgå, hvorvidt skolen vil indgå aftaler, herunder

husleje- og ejendomsaftaler, på vilkår, der er ringere for skolen end sædvanlige markedsvilkår eller andre økonomiske arrangementer, hvorved skolens midler kan bruges til formål uden for skolen. Der kan også være tale om aftaler, der er indgået på bedre vilkår end sædvanlige markedsvilkår, men som kan sætte skolen i et økonomisk afhængighedsforhold, der kan give anledning til tvivl om skolens uafhængighed. Det vil også indgå i undersøgelserne, hvorvidt den nye skole påtænker at leje lokaler fra en udlejer, der tidligere har udlejet lokaler til en fri grundskole, hvor der blev truffet afgørelse om, at skolen som følge af manglende overholdelse af uafhængighedskravet i forhold til den pågældende udlejer ikke længere kunne være en fri grundskole eller modtage statstilskud som sådan. Endvidere kan skolens budgetter indgå i vurderingen, fx hvis budgetterne forudsætter store donationer, så kan det være et tegn på, at skolen ikke er uafhængig.

En afgørelse om, at en skole ikke kan godkendes som fri grundskole, forudsætter, at der er tale om væsentlige forhold, der har en ikke ubetydelig vægt i forhold til skolens samlede virksomhed, således at der er proportionalitet mellem manglen og retsvirkningen. Vurderingen skal derfor træffes på et velunderbygget grundlag og må bygge på en helhedsvurdering af de foreliggende oplysninger. En ny skoles undladelse af at fremsende dokumenter med de fastsatte oplysninger vil imidlertid altid være et væsentligt forhold, hvorfor blot en manglende oplysning, der ikke afhjælpes af den nye skole på ministeriets forespørgsel, vil kunne være en tilstrækkelig, men ikke nødvendig, grund til, at ministeren må konkludere, at det ikke er dokumenteret, at der er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen kan forventes at leve op til kravene i loven.

Undervisningsministeren vil med forslaget kunne fastsætte regler om fremgangsmåden ved behandlingen af en ansøgning om godkendelse, herunder om kravene til materiale, der skal indsendes til brug for behandlingen og frister for indsendelse heraf. Det er hensigten at fastsætte fristerne således, at en fri grundskole, der vil påbegynde sin virksomhed til starten af et nyt skoleår den 1. august, vil kunne have en afgørelse om godkendelse med udgangen af april måned, hvorfor det forventes, at det sidste materiale skal være fremsendt til ministeriet senest i februar måned.

Undervisningsministeriet vil nedsætte en ekstern arbejdsgruppe, der skal give input og rådgivning til, hvilke grundlovssikrede rettigheders overholdelse en ny skole skal forholde sig til i forbindelse med dens oprettelse. Arbejdsgruppens rapport vil efterfølgende blive forelagt aftalepartierne bag aftalen af 7. november 2017 og sendt til Folketingets Undervisningsudvalg. Rapporten vil indgå i grundlaget for udarbejdelsen af en bekendtgørelse om, hvilket materiale en ny fri grundskole skal indsende til brug for godkendelsesprocessen. De oplysninger, der gives, skal være relevante og så ubureaukratiske som muligt. Det er hensigten, at reglerne skal vedrøre krav til redegørelser fra den nye skole om dens overvejelser i forhold til overholdelse af frihed og folkestyre-kravet og uafhængighedskravet samt minimumsoplysninger til brug for en godkendelse, hvorfor undervisningsministeren kan bede en ny skole om yderligere oplysninger. Det vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis det fremsendte materiale giver anledning til, at der er yderligere forhold, der vurderes at burde afklares som led i godkendelsesprocessen. Der vil endvidere være en række faktuelle oplysninger udover dem, der allerede indsendes under den gældende anmeldelsesordning, der skal indsendes i forbindelse med godkendelsesprocessen. Kravene til disse oplysninger vil bl.a. kunne omfatte det samme materiale, som

skal indsendes til brug for godkendelse af nye efterskoler og frie fagskoler til tilskud, dvs. fx referat af det stiftende møde for den nye skole og eventuelle efterfølgende møder i skolekreds eller lign., referater af bestyrelsesmøder, i fald der er en skolekreds dokumentation for, at alle skolekredsmedlemmer har betalt et evt. kontingent, erklæring fra bestyrelsesmedlemmerne om deres opfyldelse af habilitetskravene i lovens § 5 stk. 8 og 9, oplysninger om købs- eller lejeaftaler om skolens bygninger og lokaler og et etableringsbudget og driftsbudget for de førstkommende tre regnskabsår.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 2, og bemærkninger hertil.

2.2. Mulighed for afgørelse om, at skolen ikke længere kan være en fri grundskole, uden at skolen har været placeret under skærpet tilsyn

2.2.1. Gældende ret

Det følger af friskolelovens § 9 f, at undervisningsministeren fører et almindeligt tilsyn med, at frie grundskoler overholder lovens § 1, stk. 2, § 1 a og § 2, stk. 3, 1. pkt. Det almindelige tilsyn omfatter således stå mål med kravet, dvs. hvorvidt frie grundskoler giver en undervisning inden for børnehaveklasse og 1.-9. klassetrin, som står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, jf. lovens § 1, stk. 2, 1. pkt., og skolernes overholdelse af frihed- og folkestyrekravet, hvorefter skolerne efter deres formål og i hele deres virke skal forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene, jf. lovens § 1, stk. 2, 2. pkt. Tilsynet omfatter også skolernes fastsættelse af slutmål for undervisning, udarbejdelsen af undervisningsplaner og fastsættelse af delmål for undervisning i dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi, jf. lovens § 1 a. Endeligt omfatter det almindelige tilsyn overholdelsen af, at undervisningssproget er dansk, medmindre der er tale om en tysk mindretalsskole, hvor undervisningssproget er tysk, eller en skole, der af ministeriet har fået godkendt et andet undervisningssprog, jf. lovens § 2, stk. 3. Udover det lovbestemte tilsyn i § 9 f i loven føres der endvidere et økonomisk - administrativt tilsyn, der følger op på, om statstilskuddet anvendes til skolernes kerneopgave og understøtter en effektiv drift af skolerne.

Det almindelige tilsyn er af overordnet karakter og består både af stikprøvevis undersøgelser og screeninger og enkeltsagstilsyn, hvor skolen er bedt om at redegøre for et eller flere forhold. Tilsynet varetages på undervisningsministerens vegne af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Ved behandling af en tilsynssag vil styrelsen bl.a. inddrage relevante oplysninger som styrelsen har om skolen, herunder fx tidligere henvendelser om skolen, tilsynssager, tilsynserklæringer, evalueringer, skolens hjemmeside og andre tilgængelige oplysninger om skolen og dens bestyrelse, ledelse og ansatte.

Hvis Styrelsen for Undervisning og Kvalitet på baggrund af det almindelige tilsyn ikke i tilstrækkelig grad er betrygget i, at en skole overholder stå mål-kravet og frihed og folkestyre-kravet, fordi skolen ikke umiddelbart har formået at redegøre for det rejste forhold, der har givet styrelsen anledning til tvivl, kan styrelsen fører et skærpet tilsyn med skolen, jf. § 9 g, stk. 1, i lov om friskoler og private grundskoler m.v. Når styrelsen har en skole under skærpet tilsyn overtager styrelsen de facto den lokale tilsynsførendes rolle med at vurdere skolens efterlevelse af kravene. Styrelsens tilsyn med undervisningen på en skole under skærpet tilsyn har styrket fokus på, om undervisningen ikke alene

opfylder stå mål med-kravet, men også bidrager til skolens opfyldelse af frihed og folkestyre-kravet i hele skolens virke.

De nærmere regler om processen ved et skærpet tilsyn er fastsat i bekendtgørelse nr. 6 af 3. januar 2017 om Styrelsen for Undervisning og Kvalitets skærpede tilsyn med undervisningen på en fri grundskole.

Styrelsen beslutter inden for rammerne af loven og bekendtgørelsen, hvorledes det skærpede tilsyn skal gennemføres, men i et skærpet tilsyn indgår altid både opfyldelse af stå mål med-kravet og frihed og folkestyre-kravet. En mere indgående undersøgelse af frihed og folkestyre-kravet vil kun ske i tilfælde, hvor det konkret vurderes relevant.

For så vidt angår tilsynet med, om en skole opfylder frihed og folkestyre-kravet, fremgår det af bekendtgørelsens § 6, at der i vurderingen heraf kan indgå alle dele af skolens virksomhed, herunder skolens undervisning og forholdene på skolen i øvrigt. Når et skærpet tilsyn med frihed og folkestyre-kravet iværksættes, vil styrelsen altid deltage som observatør i skolens bestyrelsesmøder, eventuelle generalforsamlinger og forældremøder, herunder undersøge om alle bestyrelsesmedlemmer behersker dansk i skrift og tale, undersøge skole-hjem-samarbejdet og gennemføre flere tilsynsbesøg, hvoraf mindst ét er uanmeldt. Endvidere kan styrelsen fx vælge at afholde samtaler med elever på skolen uden tilstedeværelse af skolens lærere eller andet personale og inddrage oplysninger fra kommunen eller andre myndigheder.

Det fremgår af bekendtgørelsens § 8, at et tilsynsforløb i forbindelse med et skærpet tilsyn normalt gennemføres inden for en tre-måneders periode. Der gennemføres som led i et skærpet tilsyn besøg på skolen og det kan ske med eller uden forudgående varsel. Der skal som led i et skærpet tilsyn gennemføres mindst et uanmeldt tilsynsbesøg på skolen, og hvis tilsynet forløber over en længere periode end tre måneder, aflægges der mindst et uanmeldt tilsynsbesøg pr. kvartal.

Tilsynets hovedområder ved vurderingen af frihed og folkestyre er fastsat i bekendtgørelsens bilag 2. Heraf fremgår bl.a., at bestemmelsen om, at skolen skal forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre m.v., går på tværs af alle fag og fagområder og omfatter hele skolens virke. Styrelsens undersøgelser omfatter bl.a. følgende hovedområder: Skolens grundholdning, skolens mål og intentioner, skolens undervisning og læreprocessen, udbytte af undervisningen og skolens samlede virksomhed. Som en del af skolens hele virke anses også skolens egen vægtning af samarbejde mellem lærere, forældre og elever, og hvilken betydning skolen tillægger det at arbejde med elevernes medindflydelse på skolens dagligdag.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet kan afslutte et skærpet tilsyn uden bemærkninger. Endvidere kan der udstedes et påbud til skolen om at foretage konkrete ændringer af den pågældende virksomhed, jf. friskolelovens § 24 a, stk. 1. Det følger af lovens § 21, stk. 2, at undervisningsministeren kan tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvist eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis. Endelig er det fastsat i lovens § 9 h, at finder undervisningsministeren på baggrund af et skærpet tilsyn, at der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at en skole opfylder kravene i lovens § 1, stk. 2, 1. eller 2. pkt., kan ministeren træffe afgørelse om, at skolen ikke længere omfattes af lovens regler om frie grundskoler, og at skolen ikke kan modtage tilskud efter loven. Eventuel fortsat undervisning på skolen

af børn i den undervisningspligtige alder vil herefter være omfattet af lovens kapitel 8 om hjemmeundervisning.

2.2.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

I sager, hvor der er kendskab til overtrædelser af frihed og folkestyre-kravet, skal der først med henblik på sagens oplysning gennemføres et skærpet tilsyn, der normalt tager tre måneder at gennemføre, hvorfor selv i sager, hvor der er helt åbenlyse og tungtvejende grunde til at konkludere, at der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at en fri grundskole overholder frihed- og folkestyre-kravet vil gå over 3 måneder fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet bliver bekendt med disse forhold til, at der kan træffes afgørelse om, at skolen ikke længere kan være omfattet af reglerne om frie grundskoler og modtage statstilskud som sådan. Henset til formålet med frihed og folkestyre-kravet, der skal sikre, at en fri grundskole ikke gør eleverne uegnede til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre, vurderes det, at der i klare sager bør være mulighed for at træffe afgørelse om, at der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at en skole opfylder frihed og folkestyre-kravet.

Med lovforslaget foreslås det derfor, at i de tilfælde, hvor Styrelsen for Undervisning og Kvalitet har verserende tilsynssager om overholdelse af frihed- og folkestyrekravet, kan styrelsen træffe afgørelse om, at skolen ikke længere kan omfattes af lovens regler om frie grundskoler, og at skolen ikke kan modtage tilskud efter loven, selvom styrelsen ikke har ført et forudgående skærpet tilsyn med skolen hvis der er helt åbenlyse og tungtvejende grunde til at konkludere, at der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at en fri grundskole overholder frihed- og folkestyre-kravet. Den foreslåede adgang vil også kunne bruges i tilfælde, hvor et skærpet tilsyn afbrydes.

Forslaget vil fremme en hurtigere sagsgang, hvor der er åbenlyse og tungtvejende grunde til at konkludere, at der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at en fri grundskole overholder frihed- og folkestyre-kravet. Det vil eksempelvis være i de tilfælde, hvor en eller flere af skolens bestyrelsesmedlemmer, ledere og lærere har ytret støtte til fx terror eller lignende forhold, der efter deorumkravet åbenbart og i alvorlig grad er uforeneligt med frihed- og folkestyrekravet. Det kan også være i tilfælde, hvor donationer til en fri grundskole fra fx fremmed magt eller organisationer ligeledes er udtryk for en påvirkning, der er åbenbart og alvorligt uforeneligt med frihed- og folkestyrekravet. Det kan også være situationer, hvor en skole på trods af et påbud fra tilsynet har indgået salgs- og lejeaftaler i forbindelse med flytning af skolens undervisningsaktiviteter til lejede lokaler, hvor aftaler rummer vilkår, hvorefter der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen overholder frihed og folkestyre-kravet. Endelig vil det samme kunne gøre sig gældende med hensyn til indholdet af skolens undervisningsmateriale m.v. eller dele heraf.

Der skal af styrelsen have været igangsat en almindelig tilsynssag med skolen, forinden der træffes afgørelse om, at der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at en fri grundskole overholder frihed- og folkestyre-kravet, hvorfor skolen ikke længere kan omfattes af lovens regler om frie grundskoler, og at skolen ikke kan modtage tilskud efter loven.

Forslaget vil alene indebære, at der ikke bliver krav om, at styrelsen skal have gennemført et skærpet tilsyn, forinden der træffes en afgørelse om, at en skole ikke længere kan være en fri grundskole. De

almindelige forvaltningsretlige krav om sagsoplysning, partshøring m.v. skal stadig finde anvendelse, forinden der træffes en afgørelse herom.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 5, og bemærkninger hertil.

2.3. Styrkelse af tilsynet med kravet om uafhængighed

2.3.1. Gældende ret

Undervisningsministeren fører via Styrelsen for Undervisning og Kvalitet med de frie grundskoler, der modtager statstilskud, et tilsyn, der omfatter skolernes overholdelse af tilskudsbetingelserne i loven, herunder kravet i friskolelovens § 5, stk. 2, hvorefter en fri grundskole i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution skal være uafhængig, og dens midler alene må komme til skolens skole- og undervisningsvirksomhed til gode. Dette tilsyn med de frie grundskoler er ikke lovfæstet i loven.

At institutionen skal være uafhængig betyder, at den skal indrette sin virksomhed alene med henblik på at varetage institutionens egne interesser til gavn for sine egne elever og, at den ikke må indgå i et styret fællesskab eller på anden måde være styret af uvedkommende eller udefrakommende interesser. Institutionen skal være uafhængig af personer, andre skoler, kurser, virksomheder, selskaber, foreninger m.fl., erhvervsdrivende som ikke-erhvervsdrivende. Institutionens midler må alene bruges til gavn for den aktivitet, som institutionen i henhold til vedtægten må udføre, og midlerne skal anbringes i overensstemmelse med reglerne i friskolelovens § 20 a.

Eksempler på overtrædelse af uafhængighedskravet kan komme på tale fx i forhold til enkelte personer, foreninger m.v. Det kan forekomme, at en skole har en så tæt tilknytning til en forening eller anden organisation (evt. en person), der har været initiativtager til at oprette skolen, at skolen lader sig styre af denne forening og fremmer denne forenings interesser på bekostning af skolens interesser, fx ved at skaffe foreningen m.v. økonomisk fordelagtige aftaler, som for skolen er urimelige (uøkonomiske), eller foreningen benytter skolens faciliteter vederlagsfrit, eller skolen modtager penge fra en person, forening eller anden organisation, der indebærer et afhængighedsforhold for skolen. Et andet eksempel kan være, at skolen afholder udgifter for en forening, person m.v. for udgifter, som skolen ellers ikke ville have påtaget sig, fx indkøb af bøger, materiale og varer, som foreningen benytter, afholder foreningens telefonudgifter og i øvrigt betaler for foreningens aktiviteter. Ved skole- og uddannelsesvirksomhed forstås, at skolens midler alene må anvendes til formål, der ligger inden for skolens formål inden for rammerne af friskoleloven. Frie grundskoler kan udover skole- og uddannelsesvirksomhed anvende midler til befordringstilskud til skolens elever, jf. friskolelovens § 17, stk. 3 og 4.

Uafhængighedskravet blev lovfæstet for de frie grundskoler ved lov nr. 506 af 12. juni 1996 om ændring af lov om folkehøjskoler, efterskoler, husholdningsskoler og håndarbejdsskoler, lov om friskoler og private grundskoler m.v., lov om gymnasiet m.v. og lov om kursus til højere forberedelseseksamen og om studieforberedende enkeltfagsundervisning for voksne m.v. (Godkendelse, tilskud og bestemmelser om visse skoler), jf. lovforslag nr. L 268 fremsat den 8. maj 1996, jf. Folketingstidende 1995-96, tillæg A, side 5232ff. Der er endvidere en nærmere beskrivelse af uafhængighedskravets indhold i bemærkninger til lovforslag nr. L 204 fremsat den 23. februar 2000 (vedtaget som lov nr. 478 af 31. maj 2000 om ændring af forskellige love om selvejende uddannelsesinstitutioner (Selvejekrav, habilitet m.v.)), jf. bemærkningerne § 1, nr. 3, i lovforslag nr. L 204, jf. Folketingstidende 1999-2000, tillæg A, side 5718-5719.

Det følger af gældende friskolelovens § 20 b, 1. pkt., at undervisningsministeren kan indhente alle oplysninger fra skolerne om uddannelserne, eleverne, personalet, udstyret, huslejeaftaler, aftaler om ejendomskøb og andre aftaler og om skolernes drift i øvrigt til brug for fastlæggelse af tilskud, gennemgang af årsrapporter, gennemførelse af tilsyn og udarbejdelse af statistik. Undervisningsministeren kan derfor i forbindelse med tilsynssager om en fri grundskoles overholdelse af uafhængighedskravet indhente oplysninger til brug for undersøgelse heraf.

Efter gældende friskolelovens § 9 g, stk. 2, deltager Undervisningsministeriet i forbindelse med et skærpet tilsyn med fokus på, hvorvidt en skole lever op til lovens frihed og folkestyre-krav som observatør eller kan udpege en observatør til at deltage på ministeriets vegne ved skolens bestyrelsesmøder og eventuelle generalforsamlinger og forældremøder. Der er ikke tilsvarende muligheder i forbindelse med et tilsyn med en skoles overholdelse af uafhængighedskravet, hvor der således alene kan indhentes oplysninger fra skolen i overensstemmelse med lovens § 20 b.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet retter efter gældende tilsynspraksis for det økonomisk-administrative tilsyn med uafhængighedskravet ikke henvendelse til forældrene eller elever, medmindre de selv har henvendt sig til styrelsen med oplysninger eller der er særlig anledning dertil.

2.3.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Det fremgår af aftalen af 7. november 2017, at der ved tilsyn med uafhængighedskravets overholdelse skal være de samme værktøjer til rådighed, som blev indført ved lov nr. 1563 af 13. december 2016 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.), jf. lovforslag nr. L 36 fremsat den 6. oktober 2016, folketingssamling 2016-17. I forbindelse med skærpet tilsyn med overholdelse af både frihed- og folkestyrekravet og skolens uafhængighed er det allerede muligt at anvende de værktøjer, der blev indført ved lov nr. 1563 af 13. december 2016. Det foreslås derfor, at Undervisningsministeriet får de samme muligheder i forbindelse med tilsyn med en skoles overholdelse af uafhængighedskravet, hvor der ikke samtidig føres et skærpet tilsyn med overholdelse af frihed og folkestyre-kravet.

Det foreslås derfor, at Undervisningsministeriet for at vurdere, om en skole lever op til uafhængighedskravet kan deltage som observatør på skolens bestyrelsesmøder samt eventuelle generalforsamlinger og forældremøder. Det vil i modsætning til ved et skærpet tilsyn med frihed og folkestyre-kravet bero på en konkret vurdering, hvorvidt ministeriet som led i tilsynsprocessen vil bruge muligheden for at deltage som observatør i møderne. I praksis vil det være Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der på ministeriets vegne fører tilsynet, der eventuelt deltager som observatør. Styrelsen vil kunne udpege en ekstern sagkyndig til at varetage observatøropgaven for styrelsen. Hensigten med at indsætte en observatør er, at observatøren kan indsamle oplysninger m.v. om drøftelser og beslutninger i forhold til skolens økonomisk-administrative virke og evt. relationer til interessenter mv. til brug for vurderingen af skolens overholdelse af uafhængighedskravet. Styrelsen vil derved kunne få bedre indblik i skolens samlede virke, herunder indblik i hvordan skolens bestyrelse forholder sig til uafhængighedskravet i forbindelse med driften af skolen. Den foreslåede bestemmelse om observatører i tilsynssager om uafhængighed vil ikke være relevant i situationer, hvor en skole er under skærpet tilsyn med overholdelsen af frihed og folkestyre-kravet, hvor der allerede efter den gældende § 9 g, stk. 2, kan deltage en observatør i møderne, og vedkommende vil i den forbindelse også kunne gøre iagttagelser i forhold til uafhængighedskravet.

Som led i et tilsyn med uafhængighedskravet vil Styrelsen for Undervisning og Kvalitet som udgangspunkt også gennemgå bestyrelsens protokol over sine beslutninger, herunder eventuelle dagsordener og referater fra bestyrelsesmøder med henblik på at identificere, om og hvordan

bestyrelsen har taget beslutninger af betydning for vurderingen af skolens overholdelse af uafhængighedskravet. Indsættelsen af en i forhold til skolen ekstern observatør på skolens bestyrelsesmøder, eventuelle generalforsamlinger og forældremøder vil være en del af det tilsyn, som Styrelsen for Undervisning og Kvalitet fører med en given skoles overholdelse af uafhængighedskravet. Det vil sige, at observatørrollen indgår på lige fod med de øvrige tilsynsaktiviteter i et sådan tilsyn, og oplysninger fremkommet på baggrund af observatørens observationer fra bestyrelsesmøder, eventuelle generalforsamling og forældremøder vil indgå i vurderingsgrundlaget for skolens overholdelse af uafhængighedskravet.

Den eksterne observatør vil som udgangspunkt være en medarbejder fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Herved vil styrelsen i kraft af observatørrollen og de øvrige tilsynsaktiviteter kunne foretage en samlet faglig vurdering af, om og i givet fald hvordan skolen lever op til uafhængighedskravet. Styrelsen kan dog også vælge at udpege en person som observatør, der ikke er ansat i ministeriet med tilhørende styrelser. Observatøren virker for ministeriet, uanset om denne er en medarbejder i ministeriet eller en ekstern person uden ansættelse i ministeriet.

Som led i et tilsyn med uafhængighedskravets overholdelse kan også indgå skole-hjem-samarbejdet ved gennemgang af eventuelle dagsordener og referater fra forældremøder med henblik på at vurdere om uafhængighedskravet overholdes. I et tilsyn med overholdelsen af uafhængighedskravet vil endvidere for at sikre et korrekt og dækkende grundlag for vurderingen af skolens forhold kunne indgå samtaler med lærerne, forældrene og eleverne. For så vidt angår samtaler med eleverne kan de også foregå uden tilstedeværelse af skoleleder eller lærere. Baggrunden herfor er, at lærernes, forældrenes og elevernes oplevelse af undervisningen og forholdene på skolen i øvrigt vil kunne bidrage til at give et helhedsbillede af skolens virksomhed i forbindelse med vurderingen af overholdelse af uafhængighedskravet. Samtalerne vil endvidere kunne give anledning til, at styrelsen undersøger konkrete elementer nærmere i skolens virksomhed. Udtalelser fra forældrene og eleverne vil aldrig kunne stå alene i vurderingen af, om skolen lever op til uafhængighedskravet og deltagelse i samtaler med tilsynet vil altid være frivillig for forældrene og eleverne.

De nærmere rammer for eventuelle samtaler mellem elever og tilsynsmedarbejderne vil blive søgt aftalt mellem skolens leder og tilsynsmedarbejderne. Spørgsmål om skolens overholdelse af uafhængighedskravet vil kunne indgå i de samtaler, der efter gældende tilsynspraksis kan finde sted i forbindelse med tilsyn med stå mål med-kravet og frihed og folkestyre-kravet under styrelsens observation af undervisning i forbindelse med pædagogiske tilsynssamtaler, fx med klasser, med elevråd eller tilsvarende grupper i forbindelse med styrelsens tilsynsbesøg. Det vil også i sager, hvor et tilsyn alene vedrører skolens overholdelse af uafhængighedskravet efter en konkret vurdering kunne være relevant med pædagogiske tilsynssamtaler med fx klasser, elevråd eller tilsvarende grupper i forbindelse med tilsynsbesøg. Samtalerne vil have en uformel karakter, og styrelsens spørgsmål og formen på samtalen vil blive afpasset i overensstemmelse med elevernes alder og modenhed og vedrøre uafhængighedskravet i forhold til påvirkning af undervisning og skolens dagligdag for eleverne. Styrelsen vil som altovervejende hovedregel tale med flere elever af gangen. Hvis en elev selv ønsker en samtale alene, vil dette dog blive imødekommet. Det er frivilligt for eleverne, om de ønsker at deltage i samtaler med styrelsen.

Styrelsen vil forud for et tilsynsbesøg, hvor det er planlagt, at der skal indgå samtaler med eleverne opfordre skolen til at orientere eleverne og deres forældre herom og at det betyder, at eleverne kan møde tilsynsførende på skolen, som de er velkommen til at kontakte selv, og som også kan forventes i et vist omfang at bede om samtaler med eleverne om skolen. Det vil i den forbindelse blive understreget over for forældre og elever, at det er frivilligt for eleverne, om de vil tale med de

tilsynsførende. Hvis forældrene modsætter sig, at deres børn taler med tilsynsmedarbejdere, vil det ligeledes blive accepteret. Hvis alle forældre eller elever ikke ønsker at deltage i sådanne samtaler, vil det kunne indgå i helhedsbilledet af skolen.

Forslaget indebærer endvidere en lovfæstelse af det økonomisk-administrative tilsyn, så det kommer til at fremgå af friskoleloven, at undervisningsministeren fører tilsyn med, at frie grundskoler, der modtager statstilskud, overholder bestemmelserne i loven om skolernes økonomisk-administrative forhold, herunder betingelserne for statstilskuddene. Forslaget indebærer ikke ændringer i forhold til undervisningsministerens nuværende tilsyn med skolernes overholdelse heraf eller af skolernes forpligtelser i denne forbindelse, men er af ordensmæssig karakter.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 7 og 9, og bemærkninger hertil.

2.4. Styrkelse af tilsynet med skolers leje af bygninger

2.4.1. Gældende ret

Frie grundskoler, der modtager statstilskud, kan have deres skole- og undervisningsvirksomhed i lokaler, som skolen enten lejer eller ejer. Det følger af § 5, stk. 5, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at frie grundskoler med en kostafdeling, der ikke har modtaget tilskud i 1996, og skoler, der modtog tilskud i 1996, men ikke har modtaget tilskud til kostafdeling i 1996, skal være ejer af skolens bygninger eller hovedparten heraf og må ikke eje bygninger sammen med andre.

En fri grundskole, der modtager statstilskud, kan derfor helt være beliggende i bygninger og lokaler, som den lejer. En fri grundskole, der ejer sine bygninger og lokaler kan vælge at sælge disse og leje dem af køber eller flytte til andre bygninger og lokaler. Der er ikke krav om, at en fri grundskole, der sælger bygninger eller lokaler skal orientere undervisningsministeren herom. Det er fastsat i § 18, stk. 7, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at en skole kun kan anvende bygninger til skolens skole- og undervisningsformål, når bygningerne er godkendt hertil af de stedlige bygnings- og brandmyndigheder.

En fri grundskoles beslutninger om køb, salg eller leje af bygninger og lokaler skal indgås på markedsvilkår eller bedre vilkår for skolen, jf. bestemmelsen i § 18, stk. 3, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., hvorefter aftaler, herunder husleje- og ejendomsaftaler, skal indgås på vilkår, der ikke er ringere for skolen end sædvanlige markedsvilkår, og skal søges ændret, hvis udviklingen i markedsvilkårene tilsiger det. Efter lovens § 18, stk. 4, kan undervisningsministeren fastsætte nærmere regler om huslejeaftaler, herunder i særlige tilfælde bestemmelse, at huslejeaftaler skal indgås andre vilkår end dem, der følger af lovens § 18, stk. 3. Bemyndigelsen i § 18, stk. 4, er ikke anvendt til fastsættelse af regler. En skoles indgåelse af aftaler om køb, salg eller leje af bygninger og lokaler skal endvidere vurderes på baggrund af uafhængighedskravet i lovens § 5, stk. 2, hvorefter en fri grundskole i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution skal være uafhængig, og dens midler alene må komme skolens skole- og undervisningsvirksomhed til gode. Der henvises til afsnit 2.3.1. for en nærmere beskrivelse af uafhængighedskravet.

En fri grundskole, der indgår aftaler om køb, salg eller leje af bygninger og lokaler, der ikke er på markedsvilkår eller bedre vilkår eller på vilkår, der betyder skolen ikke overholder uafhængighedskravet kan af undervisningsministeren i medfør af lovens § 24 a, stk. 1, få et påbud om at foretage konkrete

ændringer af den pågældende virksomhed. Undervisningsministeren efter lovens § 21, stk. 2, kan tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis for skoler, der ikke følger bestemmelserne i loven som fx om, at aftaler, herunder husleje- og ejendomsaftaler, skal indgås på vilkår, der ikke er ringere for skolen end sædvanlige markedsvilkår, og skal søges ændret, hvis udviklingen i markedsvilkårene tilsiger det. Tilsvarende kan undervisningsministeren tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis, hvis en skole ikke overholder et påbud, jf. lovens § 24 a. Endvidere vil ministeren, hvis forholdet er af sådan en karakter, at der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen overholder kravet i lovens § 5, stk. 2, om uafhængighed og forvaltning af skolens midler kunne træffe beslutning om, at der ikke ydes tilskud til skolen.

2.4.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Det fremgår af aftalen af 7. november 2017, at der skal ske en styrkelse af tilsynet med frie grundskolers leje af bygninger. Det foreslås derfor, at der fastsættes krav om, at hvis en fri grundskole har til hensigt at flytte hovedparten af sin undervisnings- og skolevirksomhed fra bygninger eller lokaler, som skolen ejer, til lejede bygninger eller lokaler, skal skolen skriftlig senest 4 uger før indgåelse af endelig salgs- eller lejeaftale, orientere undervisningsministeren herom, herunder fremsende udkast til de påtænkte salgs- eller lejeaftaler. Der vil ikke være noget til hinder for, at en skole foretager orienteringen mere end 4 uger før indgåelse af salgs- eller lejeaftaler.

Forslaget skal på baggrund af ønsket om en styrkelse af tilsynet med frie grundskolers overholdelse af uafhængighedskravet sikre, at der sker en forudgående orientering af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der varetager tilsynet på vegne af undervisningsministeren inden en skole indgår aftale om leje af bygninger eller lokaler i situationer, hvor en skole vil lade hovedparten af skole- og undervisningsvirksomheden overgå fra at foregå i bygninger eller lokaler, som skolen ejer, til at foregå i lejede bygninger eller lokaler. Det kan som led i tilsynet være hensigtsmæssigt, at der er mulighed for at reagere på sådanne ændringer før skolen iværksætter dem. Det skal ses i sammenhæng med, at der kan være en vis risiko for, at skoler kan komme i et uhensigtsmæssigt afhængighedsforhold til en udlejer, hvis skolen har en svag økonomi, og udlejerens eventuelle interesse i at styre eller påvirke skolen i forhold til fx et bestemt holdningsmæssigt grundlag, der ikke er i overensstemmelse med frihed og folkestyre-kravet. Den foreslåede ordning vil dermed indebære en styrkelse af det økonomiske tilsyn med de frie grundskoler ved, at Styrelsen for Undervisning og Kvalitet får mulighed for at forholde sig til salgs- og lejeaftaler i forbindelse med frie grundskoler overgang fra ejede bygninger og lokaler til lejede bygninger og lokaler. Ordningen vil indebære, at Styrelsen for Undervisning og Kvalitet bl.a. lettere løbende kan påse, at de frie grundskoler overholder uafhængighedskravet ved ikke at sælge eller leje fast ejendom på vilkår, der er ringere eller bedre end sædvanlige markedsvilkår. Den foreslåede ændringer indebærer således alene et nyt orienteringskrav til skolerne, men indebærer ikke ændringer i rammerne for vilkårene for skolernes beslutninger om salg eller leje af bygninger eller lokaler, der ikke allerede følger af lov om friskoler og private grundskoler m.v.

Med bygninger eller lokaler til hovedparten af en skoles skole- og undervisningsvirksomhed forstås den væsentligste del af kernefaciliteter til skolens daglige drift, dvs. de egnede og tilstrækkelige undervisningsfaciliteter og tilhørende opholdsarealer for elever og medarbejdere. Ændringer

vedrørende mindre dele af en skoles bygninger eller lokaler vil ikke være omfattet af kriteriet hovedparten af skole- og undervisningsvirksomheden. Det kan fx være salg og leje af særlige faciliteter som fx en idrætshal eller lign eller en anneksbygning, der udgør en selvstændig ejendom i forhold til skolens kernefaciliteter.

Den foreslåede ordning omfatter situationer, hvor en skole ikke længere vil ejer de bygninger eller lokaler, hvor hovedparten af skole- og undervisningsvirksomheden foregår, men vil flytte den til andre lejede bygninger eller lokaler, og desuden situationer, hvor skolen sælger sine bygninger og lokaler og lejer dem af køber. Situationer, hvor en skole sælger fast ejendom i forbindelse med nybyggeri, som skolen ejer, eller flytning til en anden fast ejendom, som skolen køber, vil således ikke være omfattet af ordningen om orientering af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Hvis Styrelsen for Undervisning og Kvalitet vurderer, at aftalerne om salg og leje ikke er indgået på vilkår, der svarer til markedsvilkår eller i øvrigt er indgået på vilkår, der kan rejse tvivl om skolens uafhængighed vil styrelsen i medfør af den gældende § 24 a kunne give skole et påbud om at foretage konkrete ændringer af den pågældende virksomhed. Hvis skolen ikke ændre den pågældende virksomhed vil det kunne få tilskudsmæssige konsekvenser efter lovens § 21, stk. 2, hvorefter undervisningsministeren kan tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis for skoler, der ikke følger bestemmelserne i loven som fx om, at aftaler, herunder husleje- og ejendomsaftaler, skal indgås på vilkår, der ikke er ringere for skolen end sædvanlige markedsvilkår, og skal søges ændret, hvis udviklingen i markedsvilkårene tilsiger det. Tilsvarende kan undervisningsministeren tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis, hvis en skole ikke overholder et påbud, jf. lovens § 24 a. Endvidere vil ministeren, hvis forholdet er af sådan en karakter, at der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen overholder kravet i lovens § 5, stk. 2, om uafhængighed og forvaltning af skolens midler kunne træffe beslutning om, at der ikke ydes tilskud til skolen.

Det bemærkes, at det forhold, at Styrelsen for Undervisning og Kvalitet ikke har bemærkninger til salgs- og lejeaftaler i forbindelse med orientering efter den foreslåede ordning ikke betyder, at styrelsen ikke efterfølgende kan inddrage disse aftaler i vurderingen af en skoles overholdelse af uafhængighedskravet.

Den foreslåede ordning omfatter alle frie grundskoler, der modtager statstilskud, herunder også skoler, der ikke er under et økonomisk tilsyn af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 6, og bemærkninger hertil.

2.5. Forbud mod anonyme donationer over 20.000 kr. ekskl. moms

2.5.1. Gældende ret

Skolen skal i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution være uafhængig, og skolens midler må alene komme skolens skole- og undervisningsvirksomhed til gode, jf. § 5, stk. 2, i lov om friskoler og private grundskoler m.v. Skolen skal være uafhængig af personer, andre skoler, kurser, virksomheder,

institutioner, selskaber, foreninger m.fl. erhvervsdrivende som ikke-erhvervsdrivende. Skolen må alene styres af interessen for at drive den pågældende skole til gavn for skolens egne elever, ligesom skolens midler, herunder de offentlige tilskud, alene må anvendes til skolens eget formål (dvs. skoleformålet). Skolerne må indgå i et styret fællesskab eller på anden måde være styret af uvedkommende eller udefra kommende interesser.

Endvidere følger det af § 21 a i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at undervisningsministeren kan træffe beslutning om, at der ikke ydes tilskud til en skole, herunder en ny skole, hvis der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen opfylder kravet i § 5, stk. 2, om uafhængighed og forvaltning af skolens midler. Der kan herved navnlig lægges vægt på, om

1. skolen indgår i et fællesskab eller et samarbejde med skoler, institutioner, fonde, virksomheder, foreninger m.fl., der indebærer en nærliggende risiko for, at skolen styres af andre,
2. skolens midler anvendes til formål uden for skolen,
3. skolens ledelse og lærere står i et juridisk eller økonomisk afhængighedsforhold til de i nr. 1 nævnte institutioner m.fl. eller
4. skolens elever udfører arbejde, herunder indsamlingsarbejde eller lignende, på en måde, der er usædvanlig for skoleformen.

I § 20 b i lov om friskoler og private grundskoler m.v. er det endelig fastsat, at undervisningsministeren kan indhente alle oplysninger fra skolerne om uddannelserne, eleverne, personalet, udstyret, huslejeaftale, aftaler om ejendoms køb og andre aftaler og om skolernes drift i øvrigt til brug for fastlæggelse af tilskud, gennemgang af årsrapporter, gennemførelse af tilsyn og udarbejdelse af statistik.

For at sikre større viden om, hvem der yder donationer til skolerne og dermed overholdelse af det fastsatte krav om uafhængighed, har skolens tilsynsførende, jf. lovens § 9 a, stk. 1, til opgave at føre tilsyn med donationer til skolen. Det kan være relevant for den tilsynsførende at have kendskab til evt. donationer til skolen i forbindelse med pædagogiske tilsyn med overholdelse af kravet om frihed og folkestyre.

Det følger af friskolelovens § 9 d, stk. 5, at den tilsynsførende i den årlige skriftlige tilsynserklæring skal oplyse om, hvorvidt skolen i det foregående regnskabsår fra samme donator har modtaget en eller flere donationer, der tilsammen overstiger 20.000 kr. ekskl. moms. Hvis det er tilfældet, skal donatorens navn og adresse samt donationens størrelse oplyses i tilsynserklæringen. Tilsynserklæringen skal endvidere indeholde oplysning om den samlede størrelse af alle donationer, dvs. fra såvel navngivne som eventuelle anonyme donatorer, og om størrelsen af hvert enkelt anonymt tilskud på mere end 20.000 kr. ekskl. moms. Idet tilsynserklæringerne offentliggøres på skolernes hjemmeside, vil de nævnte oplysninger vedrørende donatorer og donationer fremgå af skolens hjemmeside.

Tilsvarende oplysninger skal endelig fremgå af skolens årsrapport. Beløbet skal opgøres ekskl. moms (fx hvis donationen gives som en refusion ved et indkøb). Kravet omfatter både donationer, der gives i form af kontantbeløb, men også donationer i form af varer, tjenesteydelser, ejendomme mv., der skal opgøres til markedsværdien. De nærmere regler herom følger af regnskabsbekendtgørelsen.

Kravene om oplysninger om donationer i tilsynserklæringen, herunder også på skolens hjemmeside, og i årsrapporter omfatter både donationer, der gives i form af kontantbeløb, og donationer i form af varer, tjenesteydelser, ejendomme m.v., der skal opgøres til markedsværdien.

Forældres frivillige arbejde på en fri grundskole som fx medvirken ved rengøring, reparationsarbejde m.v. betragtes ikke som donationer.

Det er uden betydning om donator er en fysisk person eller en juridisk person som fx en forening, en fond eller et selskab.

Offentliggørelsen af oplysningerne om navngivne donatorers navn, adresse og størrelsen af donationen indebærer, at der bliver større åbenhed omkring finansieringen af de frie skoler og indgår i tilsynet med, at skolerne overholder uafhængighedskravet. Ved offentliggørelsen af oplysninger om donationer fra fysiske personer skal persondatalovens regler følges.

2.5.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Det fremgår af aftalen af 7. november 2017, at reglerne for donationer strammes, så frie grundskoler ikke længere kan modtage anonyme donationer over 20.000 kr. ekskl. moms fra en donator. Det er tilsvarende reglerne i lov om private bidrag til politiske partier og offentliggørelse af politiske partiers regnskaber (partiregnskabsloven), jf. lovebekendtgørelse nr. 974 af 11. august 2017, hvorefter politiske partier, herunder regionale og kommunale partilister, ikke må modtage anonyme tilskud på over 20.000 kr. fra en tilskudsyder.

Med henblik på at sikre en bedre gennemsigtighed med, hvem der støtter skolen og dermed overholdelse af kravet om frihed- og folkestyre og skolens uafhængighed foreslås der indført en bestemmelse om forbud mod anonyme donationer på over 20.000 kr. ekskl. moms fra en donator. Forslaget indebærer, at frie grundskoler fremover ikke lovligt kan modtage og beholde anonyme donationer på over 20.000 kr. ekskl. moms. Det er alene anonyme donationer på over 20.000 kr. ekskl. moms, der er omfattet af bestemmelsen. Det betyder, at det således ikke vil være omfattet af bestemmelsen, hvis en donator anonymt giver flere tilskud på under 20.000 kr., der samlet overstiger 20.000 kr. til en skole. Det vil desuden i en sådan situation formentlig ikke være muligt at identificere, om de anonyme donationer er ydet af samme donator.

Hvis skolen modtager sådanne donationer skal de, hvis donator kan identificeres, tilbageføres til donator eller alternativt overføres til statskassen.

Det er kun donationer, der ydes anonymt, som omfattes af det foreslåede forbud. Ved anonyme donationer forstås i den forbindelse donationer, hvor skolen reelt ikke er bekendt med donators identitet. Der er således tale om situationer, hvor donator ikke har givet sig til kende i forbindelse med donationen, og hvor skolen heller ikke på anden måde efterfølgende er blevet bekendt med identiteten med donatoren.

Desuden foreslås det, at, såfremt en skole modtager anonyme donationer over 20.000 kr. ekskl. moms fra samme donator, skal skolen inden 30 dage fra modtagelsen returnere hele beløbet til donator. Det foreslås endvidere, at donationer, der ikke kan returneres til donator inden 30 dage fra modtagelsen, skal overføres til en konto i Undervisningsministeriet inden for samme frist. Dermed tages der højde for den situation, hvor en skole trods det foreslåede forbud har fået en donation på over 20.000 kr. fra en donator, som enten er eller ønsker at være anonym.

Den foreslåede bestemmelse indebærer, at anonyme donationer på over 20.000 kr. som udgangspunkt skal returneres til donatoren. Anonyme tilskud på over 20.000 kr. vil således alene skulle overføres til en konto hos Undervisningsministeriet, hvis det ikke er muligt at returnere donationen, fx fordi skolen ikke er bekendt med identiteten på donator. Det forudsættes i den forbindelse, at Undervisningsministeriet til brug herfor opretter en særskilt konto i et pengeinstitut, hvor donationen kan indsættes.

Hvis en skole modtager en anonym donation på over 20.000 kr., skal skolen således, hvis det er muligt, returnere hele donationen til donator og alternativt overføre hele donationen til en konto hos Undervisningsministeriet. Hvis der fx bliver sat en pose penge med over 20.000 kr. foran hoveddøren på en skoles adresse, vil det formentlig ikke være muligt at identificere donatoren og dermed returnere donationen til donator. I dette tilfælde kan skolen vælge at indsætte pengene fra posen på en konto, og skolen skal derefter overføre beløbet til en konto hos Undervisningsministeriet. Hvis den anonyme donation derimod er modtaget via en bankoverførsel, vil skolen skulle kontakte banken og eventuelt få hjælp af banken til at tilbageføre donationen til den konto, som donationen er modtaget fra. Hvis banken ikke kan være behjælpelig hermed, skal donationen i stedet for overføres til en konto hos Undervisningsministeriet.

Foreligger den anonyme donation rent undtagelsesvis i form af andet end pengebeløb, fx undervisningsmateriale, computere etc., betalt af en anonym donator, og skolen ikke kan levere det tilbage skal skolen søge at få donationen værdisat eller sælge det, og herefter indsætte beløbet på en konto i Undervisningsministeriet. Fristen for at returnere donationer til donator eller for at overføre dem til Undervisningsministeriet er efter den foreslåede bestemmelse 30 dage. Fristen er absolut og kan ikke forlænges.

Endvidere foreslås det, at en donator, hvis donation er overført til Undervisningsministeriet, indtil seks måneder efter, at donationen er overført, kan kræve donationen tilbagebetalt fra Undervisningsministeriet. Bestemmelsen sikrer, at en donator gives en rimelig mulighed for at kræve en donation tilbagebetalt, selvom donationen er overført til Undervisningsministeriet. Donationer, der ikke er krævet tilbagebetalt inden for fristen på de seks måneder tilfalder statskassen.

Endelig foreslås det, som en konsekvens af den foreslåede ændring, hvorefter skoler ikke må modtage anonyme donationer på over 20.000 kr. ekskl. moms fra samme donator, at den tilsynsførende ikke længere i tilsynserklæringen skal oplyse om eventuelle anonyme donationer, og om størrelsen af hvert enkelt anonymt tilskud på mere end 20.000 kr. ekskl. moms. Tilsvarende oplysninger med hensyn til anonyme donationer vil heller ikke længere skulle fremgå af skolens årsrapport. Idet det foreslåede

forbud mod donationer på over 20.000 kr. ekskl. moms er omfattet af en solnedgangsklausul og således bortfalder den 31. juli 2029, jf. forslaget § 3, stk. 4, så indebærer forslaget, at den nuværende ordning med, at de tilsynsførende i tilsynserklæringen skal oplyse om eventuelle anonyme donationer, og om størrelsen af hvert enkelt anonymt tilskud på mere end 20.000 kr. ekskl. moms kommer til at gælde igen fra 2029.

Hvis en fri grundskole ikke overholder den foreslåede bestemmelse om, at modtagne anonyme donationer skal returneres til donatoren eller overføres til en konto hos Undervisningsministeriet, vil skolen af undervisningsministeren i medfør af lovens § 24 a, stk. 1, få et påbud om at foretage konkrete ændringer af den pågældende virksomhed, dvs. fremadrettet overholde bestemmelsen. Undervisningsministeren vil endvidere iværksætte en tilskudsmæssig sanktion efter lovens § 21, stk. 2, hvorefter ministeren kan tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis for skoler, der ikke følger bestemmelserne i loven. Tilsvarende kan undervisningsministeren tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis, hvis en skole ikke overholder et påbud, jf. lovens § 24 a. Endvidere vil ministeren, hvis forholdet er af sådan en karakter, at der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen overholder kravet i lovens § 5, stk. 2, om uafhængighed og forvaltning af skolens midler kunne træffe beslutning om, at der ikke ydes tilskud til skolen.

Undervisningsministeriet undersøger nærmere, hvorvidt det er muligt at forbyde anonyme udenlandske donationer til frie grundskoler, og muligheden for at stille krav om fuld gennemsigtighed med udenlandske donationer. Når resultatet af undersøgelsen foreligger, vil partierne bag aftalen af 7. november 2017 få forelagt resultatet med henblik på drøftelse og undersøgelsen vil blive sendt til Folketingets Undervisningsudvalg.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 3, 4 og 11, og bemærkninger hertil.

2.6. Whistleblower-ordning

2.6.1. Gældende ret

Der har hidtil ikke været fastsat bestemmelser om muligheden for, at borgere med bevarelse af anonymitet overfor andre, kan rette henvendelse til Undervisningsministeriet om mulige lovovertrædelser og andre bekymrende forhold på en fri grundskole. Undervisningsministeriet vil således, hvis en person henvender sig til ministeriet og oplyser sit navn eller anden identifikationsoplysning være forpligtet til at notere det på sagen sammen med de oplysninger som vedkommende fremkommer med. Hvis en person ikke oplyser navn eller anden identifikationsoplysning, vil der ikke kunne gøres notater om vedkommendes identitet.

2.6.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Det fremgår af aftalen af 7. november 2017, at der skal etableres en whistleblower-ordning, således, at enhver, herunder ansatte på frie grundskoler, forældre til elever på skolen og andre, har mulighed at henvende sig til Undervisningsministeriet om mulige lovovertrædelser og andre bekymrende forhold på en fri grundskole og bevare sin anonymitet overfor andre end ministeriet. Det vil i praksis være

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der varetager det statslige tilsyn med de frie grundskoler, der vil etablere og modtage henvendelser omfattet af den foreslåede whistleblower-ordning.

Det vurderes, at den foreslåede whistleblower-ordning kan tilskynde nogle til at rette henvendelse til styrelsen, der ellers ville have undladt det pga. frygt for deres ansættelse, medieomtale m.v. Samtidig vil den foreslåede ordning kunne give styrelsen et bredere og bedre grundlag for tilsynet med den konkrete skole.

Henvendelserne til styrelsen kan fx omhandle mistanke om skolens manglende overholdelse af dansk lovgivning, mistanke om kriminelle forhold, skolen er et samlingssted for lukkede og evt. kriminelle miljøer, skolens samarbejde med kommunale myndigheder og andre offentlige instanser bærer præg af lukkethed og afstandtagen, og der er begrænset forældreindflydelse, herunder i bestyrelsesarbejde og generalforsamling. Derudover kan henvendelser også dreje sig om bekymring for fx kvaliteten af skolens undervisningsmateriale, kvaliteten af undervisningen i flere eller enkelte fag, herunder lærernes/lærerens danskkundskaber, og antallet af undervisningstimer generelt eller i bestemte fag.

Personer, der henvender sig til styrelsen, vil med den foreslåede whistleblower-ordning kunne vælge at få sikret anonymitet over for andre end styrelsen, uanset at deres identitet er kendt af styrelsen. Styrelsen må i sådanne tilfælde ikke oplyse over for skoler eller andre, at den har modtaget en sådan henvendelse. Det betyder, at den person, der henvender sig, er sikret anonymitet, og at det ikke er tilladt for styrelsen at give oplysninger om henvendelsen videre til fx skolens bestyrelse eller leder, herunder i forbindelse med partsaktindsigt eller aktindsigt efter offentlighedsloven. Bestemmelsen omfatter fx oplysninger om henvendelsens indhold, oplysninger som identificerer pågældende, oplysninger om, at der er modtaget en henvendelse, og oplysninger om, at en tilsynssag iværksættes som følge af henvendelsen. I relation til almindelige tilsynsopgaver betyder bestemmelsen, at styrelsens medarbejdere ikke må oplyse, om en tilsynssag iværksættes som følge af en henvendelse, eller at styrelsen har modtaget en henvendelse. En anmodning om sådanne oplysninger behandles i givet fald efter reglerne i forvaltningsloven, offentlighedsloven og persondataloven. Bestemmelsen udvider den almindelige tavshedspligt efter forvaltningsloven og straffeloven. Særligt i forhold til anmodninger om aktindsigt efter offentlighedsloven bemærkes, at oplysninger som Undervisningsministeriet modtager via whistleblower-ordning, herunder identiteten på den person, der giver oplysningerne, vil være omfattet af offentlighedslovens § 35, hvorefter pligten til at meddele oplysninger er begrænset af særlige bestemmelser om tavshedspligt fastsat ved lov eller med hjemmel i lov for personer, der virker i offentlig tjeneste eller hvern.

Det foreslås endvidere, at myndigheder og personer, der modtager oplysninger efter den foreslåede bestemmelse, samt enhver der i øvrigt yder bistand hertil, er underkastet reglerne om tavshedspligt efter straffelovens §§ 152-152 f. Bestemmelsen skal sikre, at tavshedspligt efter straffeloven gælder for styrelsens medarbejdere og andre i Undervisningsministeriet, der som led i sagsbehandling får kendskab til oplysningerne. Som for øvrige offentligt ansatte, må de nævnte personer ikke videregive eller udnytte fortrolige oplysninger, som de som led i deres arbejde er eller bliver bekendt med. Der er ved overtrædelse af straffelovens §§ 152-152 f fastsat straf for overtrædelse af bestemmelserne.

Yderligere foreslås det, at personer, der har henvendt sig under den foreslåede whistleblower-ordning til Undervisningsministeriet (dvs. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet) om mulige lovovertrædelser og andre bekymrende forhold på skolen, over for styrelsen kan give samtykke til, at ministeriet over for skolen eller andre oplyser, at ministeriet har modtaget henvendelsen. Vedkommende kan samtykke i, at

ministeriet over for skolen eller andre oplyser navnet på den, der har rettet henvendelse. Vedkommende kan helt eller delvis samtykke i, at styrelsen over for skolen eller andre videregiver henvendelsens indhold.

Når styrelsen modtager en henvendelse om mulige lovovertrædelser eller bekymrende forhold på en fri grundskole, skal styrelsen tage stilling til, hvilken reaktion henvendelsen giver anledning til. Åbenlyst grundløse henvendelser vil skulle henlægges, mens styrelsen i forbindelse med andre henvendelser igangsætter de tilsynsmæssige undersøgelser, som sådanne henvendelser giver anledning til. Styrelsen skal tilrettelægge den nærmere undersøgelse af en henvendelse på en måde, der sikrer anonymiteten for den person, som har henvendt sig.

Der vil blive etableret et telefonnummer og e-mailadresse til styrelsen, der er forbeholdt modtagelsen af anonyme henvendelser.

Der henvises til i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 13, og bemærkninger hertil.

2.7. Andre ændringer

Lovforslaget indeholder tre mindre ændringer af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og en ændring af folkeskoleloven.

2.7.1. Præcisering af oplysningsbestemmelse

2.7.1.1. Gældende ret

Det følger af den gældende bestemmelse i § 20 b, 1. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at undervisningsministeren kan indhente alle oplysninger fra skolerne til brug for fastlæggelse af tilskud, gennemgang af årsrapporter, gennemførelse af tilsyn og udarbejdelse af statistik. Tilsvarende bestemmelser fremgår af den øvrige institutionslovgivning for selvejende institutioner på Undervisningsministeriets område, dvs. § 54, stk. 1, i lov om institutioner for almen gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., § 31, stk. 1, 1. pkt., i lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse, § 26, stk. 1, 1. pkt., i lov om private institutioner for gymnasiale uddannelser, § 52 a, 1. pkt., i lov om efterskoler og frie fagskoler og § 8, stk. 2, i lov om produktionsskoler.

Som led i lovgivningen om gennemførelsen af gymnasireformen blev det i bestemmelserne i § 54, stk. 1, i lov om institutioner for almen gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., § 31, stk. 1, 1. pkt., i lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse og § 26, stk. 1, 1. pkt., i lov om private institutioner for gymnasiale uddannelser, præciseret, at der kan foranstalles besøg på institutionerne i forbindelse med indhentelse af tilsyn og gennemførelse af tilsyn, hvilket tidligere havde af de tre nu ophævede gymnasiale uddannelseslove. Der henvises til § 1, nr. 42, § 2, nr. 11, og § 3, nr. 10, i lov nr. 1746 af 27. december 2016 om ændring af lov om institutioner for almen gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse og forskellige andre love (Indførelse af folkeskolens afgangseksamen, adgangskrav til erhvervsuddannelserne og ændringer som følge af lovgivning om de gymnasiale uddannelsers indhold m.v.), fremsat som lovforslag nr. L 59 den 9. november 2016.

Det er allerede i dag et element i Undervisningsministeriets tilsyn med de frie grundskoler, at der i tilsyn m.v. kan indgå besøg på skolerne. Skolebesøg, både anmeldte og uanmeldte, indgår således i ministeriets tilsynsvirksomhed med de frie grundskoler, jf. herved senest bemærkningerne til lovforslag nr. L 36 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.) som fremsat den 6. oktober 2016, jf. Folketingstidende 2016-17, tillæg A, L 36 (vedtaget som lov nr. 1563 af 13. december 2016).

2.7.1.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Undervisningsministeriet finder, at oplysningsbestemmelserne i ministeriets institutionslovgivning bør være formuleret ens, medmindre der er særlige hensyn, der begrundet en forskel. Det foreslås på den baggrund, at § 20 b, 1. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v. ændres, så det kommer til direkte at fremgå, at oplysninger kan indhentes ved besøg på skolerne. Der er ikke tale om en ændring af bestemmelsens anvendelsesområde i forhold til det hidtil gældende.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 8, og bemærkningerne hertil.

2.7.2. Præcisering af sanktionshjemmel

2.7.2.1. Gældende ret

Den følger af gældende § 21 a i lov om friskoler og private grundskoler m.v. indebærer, at undervisningsministeren kan beslutte, at der ikke ydes tilskud til en fri grundskole, herunder en ny skole, hvis der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen opfylder kravene i lovens § 5, stk. 2, om uafhængighed og forvaltning af skolens midler.

Der er i § 21 a en ikke udtømmende opregning af forhold, der kan lægges vægt på ved beslutningen. De i bestemmelsen nævnte forhold er 1) om skolen indgår i et fællesskab eller et samarbejde med skoler, institutioner, fonde, virksomheder, foreninger m.fl., der indebærer en nærliggende risiko for, at skolen styres af andre, 2) om skolens midler anvendes til formål uden for skolen, 3) om skolens ledelse og lærere står i et juridisk eller økonomisk afhængighedsforhold til de i 1) nævnte institutioner m.fl. eller 4) om skolens elever udfører arbejde, herunder indsamlingsarbejde eller lignende, på en måde, der er usædvanlig for skoleformen. Af bemærkningerne til bestemmelsen i § 21 a, jf. Folketingstidende 1995-96, tillæg A, side 5240, fremgår, at opremsningen i loven ikke er udtømmende og det ikke kan udelukkes, at andre forhold, fx vedrørende skolens administration, vil kunne inddrages som moment i vurderingen af, om der er rimelige sikkerhed for, at lovens krav er opfyldt.

Tilsvarende bestemmelser fremgår af § 1, stk. 3, i lov om private institutioner for gymnasiale uddannelser, § 47 i lov om efterskoler og frie fagskoler og § 12, stk. 6, i lov om produktionsskoler.

2.7.2.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Ved det den 5. oktober 2017 fremsatte forslag til lov om ændring af lov om efterskoler og frie fagskoler og lov om folkehøjskoler (Lempelse af tilskudsbetingelser om bygninger og arealer, varetagelse af opgaver udover skolernes skole- og undervisningsvirksomhed, justering af tillægstakst for særligt prioriterede elevgrupper m.v.), lovforslag nr. L 50, er der foreslået en præcisering af § 47 i lov om efterskoler og frie fagskoler, hvorved det eksplicit kommer til at fremgå, at lejeforhold eller andre aftaler kan indgå blandt de forhold, der kan indgå i grundlaget for undervisningsministerens beslutning om, at der ikke ydes tilskud til en skole, herunder en ny skole, hvis der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen opfylder kravet om uafhængighed og forvaltning af skolens midler. Det er anført i bemærkningerne til det fremsatte lovforslag nr. L 50, at tilsvarende præcisering ved førstkomende lejlighed vil blive forslået indarbejdet i de andre tilsvarende bestemmelser.

På den baggrund foreslås der en ændring af § 21 a i lov om friskoler og private grundskoler m.v., hvorved det præciseres, at lejeforhold eller andre aftaler er blandt de forhold, der kan indgå i vurderingen af, hvorvidt der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen opfylder kravet om uafhængighed og forvaltning af skolens midler. Forslaget indebærer, at lejeforhold og andre aftaler eksplicit sammen med de forhold, der er nævnt i gældende § 21 a, nr. 1-4, vil indgå i undervisningsministerens samlede vurdering af, om skolen ved sin adfærd har udvist forhold, der skaber mistanke om overtrædelser i en grad, så der skønnes at være behov for et indgreb, hvorved der ikke ydes tilskud til skolen.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 10, og bemærkningerne hertil.

2.7.3. Bestemmelse gældende for frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud

2.7.3.1. Gældende ret

Det følger af den gældende § 33, stk. 1, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at en række af lovens bestemmelser ikke gælder for frie grundskoler, som ikke modtager statstilskud efter loven. Det er lovens bestemmelser i § 5, § 7, kapitel 4 bortset fra § 23, kapitlerne 5 og 6 bortset fra § 31 og § 37, stk. 4-6, der ikke gælder for de frie grundskoler, som ikke modtager statstilskud efter denne lov.

Det betyder bl.a., at lovens § 20 b, 1. pkt., der er placeret i lovens kapitel 4 ikke gælder for de frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud. Bestemmelsen i § 20 b, 1. pkt., vedrører skolernes oplysningsforpligtelser overfor undervisningsministeren, der kan indhente alle oplysninger fra skolerne til brug for fastlæggelse af tilskud, gennemgang af årsrapporter, gennemførelse af tilsyn og udarbejdelse af statistik.

Der er således i gældende lov ikke en bestemmelse om oplysningsforpligtelser for frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud.

2.7.3.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Det foreslås med forslaget, at bestemmelsen i § 20 b, 1. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v. udvides til også at gælde for de frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud. Henset til, at frie

grundskoler, der ikke modtager statstilskud, i lighed med skolerne, der modtager statstilskud, er omfattet af det statslige tilsyn efter lovens §§ 9 f-h findes det mest hensigtsmæssigt, at alle frie grundskoler omfattet af tilsynet er undergivet den samme oplysningsforpligtelse overfor undervisningsministeren.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 12, og bemærkningerne hertil.

2.7.4. Præcisering af regler om mulighed for befordring af friskoleelever

2.7.4.1. Gældende ret

Det følger af den gældende bestemmelse i § 17, 5, 1. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at en kommunalbestyrelse, der i henhold til § 26 i lov om folkeskolen har etableret befordring for folkeskoleelever med skolebus, kan beslutte, at elever ved frie grundskoler kan benytte denne. Det fremgår af § 17, stk. 5, 2. pkt., at kommunalbestyrelsen kan opkræve betaling herfor.

Bestemmelsen indebærer, at kommunalbestyrelsen kan beslutte, at elever på frie grundskoler kan benytte en skolebus, som er etableret til elever i folkeskolen. Det betyder, at kommunalbestyrelsen kan udnytte ledig kapacitet i skolebusser. Kommunalbestyrelsen beslutter selv vilkårene for ordningen. Kommunalbestyrelsen beslutter ligeledes selv, hvilken betaling den vil opkræve for benyttelsen. Om baggrunden mv. for bestemmelsen mv. henvises til bemærkningerne til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v., jf. Folketingstidende 2005-2006, A, L 31 som fremsat, side 740 ff.

2.8.4.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Af § 5, stk. 2, i lov om trafikselskaber fremgår det, at den enkelte kommune for ruter, der oprettes til befordring af børn i henhold til lov om folkeskolen, kan beslutte, at der kan medtages andre passagerer. Ruten skal planlægges ud fra skoleformål, og der må ikke opkræves betaling fra passagererne for brug af ruten.

Bestemmelsen betyder, at kommunerne har mulighed for en bedre kapacitetsudnyttelse af den skolebuskørsel, som de selv varetager. Det er et krav, at den enkelte rute skal planlægges ud fra skoleformål og der må ikke opkræves betaling fra passageren for brug af ruten. Det sidste er begrundet i, at det ikke skal være muligt for kommunerne med baggrund i bestemmelsen at oprette ruter, som har et andet formål, nemlig at fungere som offentlig servicetrafik. Om baggrunden for bestemmelsen mv. henvises til bemærkningerne til lov om ændring af lov om trafikselskaber og lov om vægtafgift af motorkøretøjer m.v., jf. Folketingstidende 2013-2014, A, L 136 som fremsat, side 8.

Undervisningsministeriet finder på denne baggrund, at bestemmelsen om mulighed for at medtage friskolebørn i skolebusser, der er oprettet til befordring af børn i henhold til lov om folkeskolen, bør være i overensstemmelse med den generelle bestemmelse i lov om trafikselskaber § 5, stk. 2, således at der ikke må opkræves betaling for brug af ruten.

På denne baggrund foreslås det, at bestemmelsen i § 17, stk. 5, 2. pkt. ophæves. Dette betyder, at der kommer klarhed om, at kommunalbestyrelsen heller ikke for friskoleelever er berettiget til at opkræve betaling, hvis børnene medtages i en skolebus etableret i henhold til folkeskolelovens § 26.

Der henvises til lovforslagets § 1, nr. 1, og bemærkningerne hertil.

2.7.5. Ændring i folkeskoleloven – opfyldelse af undervisningspligten

2.7.5.1. Gældende ret

Det følger af folkeskolelovens § 33, stk. 2, hvor undervisningspligten kan opfyldes for børn, der ikke deltager i folkeskolens undervisning. Bestemmelsen indebærer bl.a., at børn, der følger undervisningen i en anmeldt fri grundskole ikke skal deltage i folkeskolens undervisning.

2.7.5.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Med indførelse af en godkendelsesordning for nye frie grundskoler i perioden frem til 1. august 2029 vil nye frie grundskoler i den periode både skulle være anmeldt og godkendt. Det foreslås derfor at bestemmelsen i folkeskolelovens § 33, stk. 2, 1. pkt., præciseres så det fremgår, at undervisningspligten kan opfyldes i frie grundskoler, hvorved vil foreslås sådanne som er omfattet af friskoleloven. Ændringen indebærer ingen realitetsændringer med hensyn til mulighederne for at opfylder undervisningspligten i frie grundskoler.

Der henvises til lovforslagets § 2, nr. 3, og bemærkningerne hertil.

2.7.6. Ændring i folkeskoleloven – videregivelse af oplysninger til brug for befordringskort

2.7.6.1. Gældende ret

Det følger af folkeskolelovens § 26, stk. 1, at kommunalbestyrelsen i visse tilfælde skal sørge for befordring mellem elevers skole eller institution og hjemmet eller dets nærhed. Befordringsforpligtelsen kan efter folkeskolelovens § 26, stk. 5, opfyldes ved at henvise eleverne til offentlige trafikmidler eller ved at godtgøre deres udgifter til egen befordring. Folkeskoleloven tager ikke stilling til kommunernes praktiske arrangementer omkring elevernes transport, herunder eventuel inddragelse af trafikselskaber til opgaven omkring udstedelse af befordringskort til eleverne.

2.7.6.2. Ministeriets overvejelser og den foreslåede ordning

Med tilføjelsen af »Kommunalbestyrelsen kan til brug for udstedelse af befordringskort til elever videregive oplysninger om elevers navn, adresse og CPR-nummer til private, der administrerer befordringsordninger« i folkeskolelovens § 26, stk. 5, foreslås det præciseret, at kommunalbestyrelsen til brug for udstedelse af eventuelle befordringskort til elever som led i henvisning af elever til kollektive trafikmidler kan videregive de fornødne oplysninger om elevernes navn, adresse og CPR-nummer til private, der administrerer sådanne kortordninger. Videregivelsen af personoplysninger skal ske i overensstemmelse med reglerne i databeskyttelseslovgivningen.

Samtidig bringes afgrænsningen af kommunalbestyrelsens opfyldelse af befordringsforpligtelsen i overensstemmelse med de faktiske forhold ved en præcisering af, at befordringen af elever alt efter omstændighederne både kan ske ved kollektive samfærdselsformer, der har til formål at befordre et større antal passagerer ad gangen, og ved taxikørsel mv. af enkelte elever.

3. Økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige

Lovforslaget indebærer merudgifter på 5 mio. kr. årligt fra 2018 og frem til løsning af de nye og mere omfattende tilsynsopgaver som led i et styrket tilsyn med de frie grundskoler, herunder 2 mio. kr. til flere uanmeldte tilsynsbesøg.

Med aftale af 7. november 2017 mellem regeringen, Socialdemokratiet, Dansk Folkeparti, Radikale Venstre og Socialistisk Folkeparti om styrket tilsyn med de frie grundskoler afsættes 5 mio. kr. årligt fra 2018 til finansiering af merudgifterne.

Med lovforslaget ophæves bestemmelsen i lov om friskoler og private grundskoler m.v., hvorefter kommunalbestyrelsen kan opkræve betaling for elever ved frie grundskoler, hvis børnene medtages i en skolebus etableret i henhold til folkeskolelovens § 26. Dermed vil forslaget kunne indebære kommunale mindreindtægter, som dog vurderes at være helt marginale. Forslaget er derfor udgiftsneutralt for kommunerne.

Lovforslaget har ingen økonomiske konsekvenser for regionerne.

Lovforslaget har ingen administrative konsekvenser for kommunerne og regionerne.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.

Lovforslaget har ingen konsekvenser for erhvervslivet.

5. Administrative konsekvenser for borgerne

Den foreslåede godkendelsesordning ved oprettelse af nye skoler indebærer, at der stilles en række krav til udarbejdelse af materiale til de borgere, der ansøger om at få en ny fri grundskole godkendt.

6. Miljømæssige konsekvenser

Lovforslaget har ingen miljømæssige konsekvenser.

7. Forholdet til EU-retten

Lovforslaget har ingen EU-retlige aspekter.

8. Hørte myndigheder og organisationer m.v.

Et udkast til lovforslag har i perioden 29. november 2017 – 5. januar 2018 været sendt i høring hos følgende myndigheder og organisationer m.v.: Børne- og Ungdomspædagogernes Landsforbund (BUPL), Børne- og Kulturchefforeningen, Børnerådet, Danmarks Evalueringsinstitut, Danmarks Lærerforening, Danmarks Private Skoler – grundskoler og gymnasier, Dansk Friskoleforening, Danske Skoleelever, Datatilsynet, Det Centrale Handicapråd, Deutscher Schul- und Sprachverein für Nordschleswig, Efterskoleforeningen, Foreningen Frie Fagskoler, Foreningen af katolske skoler i Danmark, Foreningen af Kristne Friskoler, Foreningsfællesskabet Ligeværld, Frie Skolers

Lærerforening, FSR – danske revisorer, Institut for Menneskerettigheder, KL, Landdistrikternes Fællesråd, Lilleskolerne, Lærernes Centralorganisation, Rigsrevisionen, Rådet for Børns Læring, Rådet for Etniske Minoriteter, Skole og Forældre, Studievalg Danmark og UU Danmark.

9. Sammenfattende skema

	Positive konsekvenser/mindreudgifter	Negative konsekvenser/merudgifter
Økonomiske konsekvenser for stat, kommune og regioner	Ingen	Forslaget medfører statslige merudgifter på 5 mio. kr. årligt fra 2018 og frem
Administrative konsekvenser for stat, kommuner og regioner	Ingen	Ingen
Økonomiske og administrative konsekvenser for erhvervslivet m.v.	Ingen	Ingen
Miljømæssige konsekvenser	Ingen	Ingen
Administrative konsekvenser for borgerne	Ingen	Ingen
Forholdet til EU-retten	Lovforslaget indeholder ikke EU-retlige aspekter	
Overimplementering af EU-retlige minimumsforpligtelser	JA	NEJ X

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

Til nr. 1

Det følger af den gældende bestemmelse i § 17, 5, 1. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at en kommunalbestyrelse, der i henhold til § 26 i lov om folkeskolen har etableret befordring for folkeskoleelever med skolebus, kan beslutte, at elever ved frie grundskoler kan benytte denne. Det fremgår af § 17, stk. 5, 2. pkt., at kommunalbestyrelsen kan opkræve betaling herfor.

Bestemmelsen indebærer, at kommunalbestyrelsen kan beslutte, at elever på frie grundskoler kan benytte en skolebus, som er etableret til elever i folkeskolen. Det betyder, at kommunalbestyrelsen kan udnytte ledig kapacitet i skolebusser. Kommunalbestyrelsen beslutter selv vilkårene for ordningen. Kommunalbestyrelsen beslutter ligeledes selv, hvilken betaling den vil opkræve for benyttelsen. Om baggrunden mv. for bestemmelsen mv. henvises til bemærkningerne til lov om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v., jf. Folketingstidende 2005-2006, A, L 31 som fremsat, side 740 ff.

Af § 5, stk. 2, i lov om trafikselskaber fremgår det, at den enkelte kommune for ruter, der oprettes til befordring af børn i henhold til lov om folkeskolen, kan beslutte, at der kan medtages andre passagerer. Ruten skal planlægges ud fra skoleformål, og der må ikke opkræves betaling fra passagererne for brug af ruten.

Bestemmelsen betyder, at kommunerne har mulighed for en bedre kapacitetsudnyttelse af den skolebuskørsel, som de selv varetager. Det er et krav, at den enkelte rute skal planlægges ud fra skoleformål og der må ikke opkræves betaling fra passageren for brug af ruten. Det sidste er begrundet i, at det ikke skal være muligt for kommunerne med baggrund i bestemmelsen at oprette ruter, som har et andet formål, nemlig at fungere som offentlig servicetrafik. Om baggrunden for bestemmelsen mv. henvises til bemærkningerne til lov om ændring af lov om trafikselskaber og lov om vægtafgift af motorkøretøjer m.v., jf. Folketingstidende 2013-2014, A, L 136 som fremsat, side 8.

Undervisningsministeriet finder på denne baggrund, at bestemmelsen om mulighed for at medtage friskolebørn i skolebusser, der er oprettet til befordring af børn i henhold til lov om folkeskolen, bør være i overensstemmelse med den generelle bestemmelse i lov om trafikselskaber § 5, stk. 2, således at der ikke må opkræves betaling for brug af ruten.

På denne baggrund foreslås det, at bestemmelsen i § 17, stk. 5, 2. pkt., ophæves. Dette betyder, at der kommer klarhed om, at kommunalbestyrelsen heller ikke for friskoleelever er berettiget til at opkræve betaling, hvis børnene medtages i en skolebus etableret i henhold til folkeskolelovens § 26.

Der henvises i øvrigt til afsnit 2.7.4. i lovforslagets almindelige bemærkninger

Til nr. 2

Der foreslås med dette ændringspunkt indført en midlertidig godkendelsesordning for nye frie grundskoler, der bygger ovenpå den gældende anmeldelsesordning.

Efter gældende § 8, stk. 1, i lov om friskoler og private grundskoler m.v. skal oprettelsen af en fri grundskole anmeldes for kommunalbestyrelsen i skolekommunen og for Undervisningsministeriet. Det sikres hermed, at såvel skolekommunen som Undervisningsministeriet har overblik over de frie grundskoler, hvor undervisningspligten i henhold til folkeskolelovens §§ 32-34 kan opfyldes.

Det følger af gældende § 8, stk. 2, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at anmeldelse af en ny skole, der ønsker statstilskud, skal indgives til Undervisningsministeriet senest den 15. august året forud for skoleårets start, dvs. en skole, der vil starte den 1. august 2018 skal være anmeldt senest den 15. august 2017 osv. Der skal ved anmeldelsen indbetales et depositum til Undervisningsministeriet.

Der er i medfør af bemyndigelsen i gældende § 8, stk. 3, i lov om friskoler og private grundskoler m.v. i kapitel 1 i bekendtgørelse nr. 1833 af 18. december 2015 om tilskud til friskoler og private grundskoler m.v. fastsat regler om fremgangsmåden ved oprettelsen af frie grundskoler, der ønsker statstilskud.

Proceduren ved oprettelsen af en fri grundskole med statstilskud indebærer således i dag, at der senest den 15. august året forud for det skoleår, for hvilket skolen ønsker statstilskud, til ministeriet skal være indbetalt 1. rate af depositum på 20.000 kr. og fremsendt et anmeldelsesskema med oplysninger om skolens navn, beliggenhed og initiativtagere samt det forventede elevtal fordelt på klassetrin for de første skoleår pr. 5. september og oplysninger om skolen skal have en kostafdeling.

Senest den 1. februar forud for det skoleår, for hvilket skolen ønsker statstilskud, til ministeriet skal være indbetalt 2. rate af depositum på 10.000 kr. og fremsendt vedtægt, hvis bestemmelser om skolens styrelse og om fremgangsmåde ved nedlæggelse skal godkendes af undervisningsministeren, jf. § 5, stk. 1, i forbindelse med skolens oprettelse. Vedtægtsbestemmelserne skal være i overensstemmelse med de regler herom ministeren kan fastsætte efter § 5, stk. 3, i lov om friskoler og private grundskoler m.v.

Senest den 1. juni forud for det skoleår, for hvilket skolen ønsker statstilskud, skal skolen til ministeriet fremsende et oplysningsskema med oplysninger om skolens navn, skolelederen, klassetrin, lokaleforhold, herunder omfang, skoleejendommens adresse og skolens revisor. Endvidere skal der være dokumentation for, at skolens bygninger er godkendt af de stedlige bygnings- og brandmyndigheder til skole- og undervisningsformål. Det følger af § 2, stk. 2-4, i bekendtgørelse nr. 1833 af 18. december 2015 om tilskud til friskoler og private grundskoler m.v., at depositummet på samlet 30.000 kr. tilbagebetales, når det i forbindelse med indberetningen til tilskudsberegningen i september måned er konstateret, at den nye skole opfylder lovens mindstelevtalskrav. Der beregnes ikke regner af det indbetalte beløb. Hvis en ny skole ikke modtager tilskud, så tilfalder depositummet statskassen, men hvis skolen genanmeldes for det følgende skoleår efter reglerne herom, herunder fristerne, så kan det i forvejen indbetalte depositum genanvendes, hvis begge rater var rettidigt

indbetalt. Genanvendelsen kan dog højest ske to gange. Det bemærkes, at den midlertidige godkendelsesordning ikke ændrer ved reglerne om depositummet. Hvis en anmeldt skole således ikke godkendes, vil depositummet kunne genanvendes ved en genanmeldelse, hvor en ny godkendelsesproces iværksættes.

Den nuværende anmeldelsesordning betyder, at en fri grundskole uden statstilskud alene skal anmeldes til skolekommunen og Undervisningsministeriet. Der er fastsat frister for anmeldelsen og en fri grundskole uden statstilskud kan således begynde sin skole- og undervisningsvirksomhed, når den er anmeldt.

En fri grundskole, der ønsker statstilskud, skal opfylde en række betingelse for at modtage statstilskud. Skolen skal indsende de ovenfor angivende oplysninger til ministeriet, betale et depositum og have en vedtægt, hvis bestemmelser om skolens styrelse og om fremgangsmåde ved nedlæggelse er godkendt af undervisningsministeren ved oprettelsen.

Det er Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der på undervisningsministerens vegne påser, at anmeldelsen af en fri grundskole, der ønsker statstilskud, er ledsaget af de krævende oplysninger og som godkender vedtægtsbestemmelser om skolens styrelse og om fremgangsmåde ved nedlæggelse. Styrelsen for Undervisning og Kvalitet kan i forbindelse med en anmeldelse om oprettelse af en ny fri grundskole, der ønsker at modtage statstilskud, udelukkende påse, om anmeldelsen indeholder de krævede oplysninger. Styrelsen skal ikke påse, om oprettelsen af den pågældende skole i øvrigt skønnes hensigtsmæssig, eller om der er et konkret behov for oprettelse af skolen, fx i tilfælde hvor der i forvejen er en eller flere frie grundskoler i samme område.

Med den foreslåede ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. ved indsættelse af en § 7 a foreslås det, at den nuværende anmeldelsesordning frem til den 1. august 2029, dvs. indtil skoleåret 2028/29, suppleres med en godkendelsesordning, hvorefter frie grundskoler, der anmeldes efter § 8 skal være godkendt af undervisningsministeren inden de kan starte undervisningen. Ordningen vil alene omfatte skoler, der anmeldes efter den 1. april 2018, jf. i øvrigt bemærkninger til forslaget § 3, stk. 3.

Med den foreslåede bestemmelse i § 7 a, stk. 1, skal skoler, der anmeldes efter den gældende § 8 med henblik på at starte undervisningen inden den 1. august 2029 være godkendt af undervisningsministeren før undervisningen kan begynde. Det foreslås således, at der indføres en midlertidig godkendelsesordning for nye frie grundskoler, der bygger ovenpå den gældende anmeldelsesordning. Ordningen skal gælde frie grundskoler, der anmeldes frem til den 1. august 2029, dvs. indtil skoleåret 2028/29, jf. den foreslåede § 3, stk. 5. Skoler, der ønsker statstilskud og som er anmeldt med henblik på start pr. 1. august 2018 vil ikke blive omfattet af den nye godkendelsesordning, idet lovgivningen om ordningen først vedtages i foråret 2018, men Styrelsen for Undervisning og Kvalitet vil i så løbende tilsynsvirksomhed i 2018 have særligt opmærksomhed på nye skolars forhold.

Godkendelsesordningen vil omfatte alle nye skoler, der anmeldes frem til den 1. august 2029. Godkendelsesordningen vil også omfatte skoler, hvor undervisningsministeren i medfør af den gældende § 21 a i friskoleloven har besluttet, at deres tilskud i sin helhed bortfalder, men som i medfør

af lovens § 21 b, 1. pkt., kan generhverve tilskudsretten i overensstemmelse med reglerne for nye skoler. Det bemærkes, at skolerne, hvor tilskud er bortfaldet i medfør af lovens § 21, stk. 2, og som efter § 21 b, 2. pkt., kan generhverve tilskudsretten, når de forhold, som har givet anledning til bortfald af tilskud er bragt i orden ikke vil blive omfattet af godkendelsesordningen og således ikke skal gennemgå en godkendelsesproces i forbindelse med en generhvervelse af tilskudsretten.

Ordningen skal sikre, at de betingelser, der følger af de gældende bestemmelser i lov om friskoler og private grundskoler m.v. er opfyldt ved oprettelsen af en ny fri grundskole.

Ordningen vil indebære, at nye skoler, der anmeldes med henblik på at starte undervisningen inden den 1. august 2029 skal være godkendt af undervisningsministeren før undervisningen kan begynde. De vil betyde, at en fri grundskole uden statstilskud først kan påbegynde undervisningen, når den er godkendt af undervisningsministeren selvom den er anmeldt efter den gældende anmeldelsesordning. Tilsvarende skal frie grundskoler, der ønsker statstilskud, også være godkendt af undervisningsministeren før undervisningen kan begynde. Det vil være Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der på undervisningsministerens vegne forestår godkendelsesprocessen og som træffe afgørelse om en godkendelse.

Godkendelsesordningen vil alene indebære et krav om godkendelse for at drive skole- og undervisningsvirksomhed omfattet af lov om friskoler og private grundskoler m.v. som fri grundskole, men ikke berører rammerne for at drive sådan skole- og undervisningsvirksomhed som hjemmeundervisning omfattet af kapitel 8 i lov om friskoler og private grundskoler m.v. Godkendelsesordningen ændrer ikke ved den frie etableringsret for frie grundskoler inden for lovgivningens rammer. Der skal således fortsat ikke foretages en hensigtsmæssigheds- eller behovsvurdering af den enkelte nye frie grundskoler, men alene påses, at de opstillede krav til skolens virksomhed er opfyldt. Undervisningspligten efter folkeskolelovens §§ 32-34 kan opfyldes både på frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud, og på frie grundskoler, der ønsker statstilskud, hvorfor godkendelsesordningen omfatter alle frie grundskoler. Det bemærkes særligt, at godkendelsesordningen ikke indebærer en forudgående kontrol med kravet i § 1, stk. 2, 1. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v., hvorefter frie grundskoler giver en undervisning, som står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen.

En afgørelse om, at en skole ikke kan godkendes som fri grundskole forudsætter, at der er tale om væsentlige forhold, der har en ikke ubetydelig vægt i forhold til skolens samlede virksomhed, således at der er proportionalitet mellem manglen og retsvirkningen. Vurderingen skal derfor træffes på et velunderbygget grundlag og må bygge på en helhedsvurdering af de foreliggende oplysninger. En ny skoles undladelse af at fremsende dokumenter med de fastsatte oplysninger vil imidlertid altid være et væsentligt forhold, hvorfor blot en manglende oplysning, der ikke afhjælpes af den nye skole på ministeriets forespørgsel, vil være tilstrækkelig, men ikke nødvendig grund til, at ministeren må konkludere, at det ikke er dokumenteret, at der er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen kan forventes at leve op til kravene i loven.

Med den foreslåede bestemmelse i § 7 a, stk. 2, fastsættes rammerne for undervisningsministerens godkendelse efter den foreslåede § 7 a, stk. 1. Med godkendelsesordningen skal det påses, at en nyoprettet fri grundskole kan forventes at tilrettelægge sin virksomhed, så den lever op til frihed og folkestyre-kravet i § 1, stk. 2, 2. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v., hvorefter skolerne efter deres formål og i hele deres virke skal forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene. Ved ordningen skal det endvidere påses, at nye frie grundskoler, der ønsker statstilskud, vil kunne opfylde uafhængighedskravet i lovens § 5, stk. 2, hvorefter skolen i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution skal være uafhængig, og skolens midler må alene komme skolens skole- og undervisningsvirksomhed til gode, samt evt. bruges til befodringsordninger for skolens elever. Ved godkendelsen skal den nye frie grundskole derfor vurderes i forhold til de forhold, der er nævnt i de foreslåede nr. 1-3 i § 7 a, stk. 2, og en ny fri grundskole, der ønsker statstilskud desuden i forhold til det foreslåede nr. 4.

Det foreslåede *nr. 1* fastsætter, at den skal påses om det kan forventes, at den nye skoles formål og virke vil være i overensstemmelse med lovens § 1, stk. 2, 2. pkt., dvs. frihed og folkestyre-kravet. Undervisningsministeren skal derfor ved godkendelsen påse, at der det er dokumenteret, at det kan forventes, at den nye skole vil opfylde betingelserne i loven for at være en fri grundskole med statstilskud eller en fri grundskole, der ikke modtager statstilskud. Det skal derfor som led i godkendelsesprocessen undersøges, hvorvidt en ny fri grundskole kan forventes at tilrettelægge sin virksomhed, så den lever op til frihed og folkestyre-kravet om, at skolerne i hele deres virke forbereder eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikler og styrker elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene.

Med den foreslåede *nr. 2* skal undervisningsministeren påse, om personkredsen bag oprettelsen af den nye skole har eller har haft et virke, der ikke er forenelig med frihed og folkestyre-kravet, og som konkret må vurderes at kunne få betydning for den nye skoles opfyldelse af frihed og folkestyre-kravet.

Undervisningsministeren skal ved godkendelsen påse, hvorvidt personkredsen bag den nye skole kan forventes at påvirke skolen på en måde, så den ikke overholder frihed og folkestyre-kravet. Det kan fx være, hvis der i bestyrelsen eller blandt skolens medarbejdere er personer, der har eller tidligere har haft tilknytning til en fri grundskole, der ikke længere er en fri grundskole eller som har fået påbud som følge af, at den ikke opfyldte frihed og folkestyre-kravet eller som lukkede under et tilsyn hermed uden, at der blev taget stilling til overholdelsen af kravet. Det kan også være tilfældet, hvis de pågældende har eller har haft tilknytning til en forening, hvis tilknytning til fri grundskole har haft betydning i en tilsynssag om opfyldelsen af frihed og folkestyre-kravet, hvor der var for sanktioner overfor den frie grundskole. Det vil derfor indgå i vurderingen, hvorvidt personkredsen eller væsentlige dele deraf bag en ny skole tidligere har været involveret i aktiviteter på en fri grundskole, der har indebåret overtrædelse af frihed og folkestyrekravet, hvorfor der kan være risiko for, at der vil kunne opstå tilsvarende problemer på den nye skole. Hvis der blandt bestyrelsesmedlemmer eller medarbejdere på en ny skole er personer, der har haft sådan en tilknytning skal det overvejes, hvorvidt denne tilknytning

må vurderes at have konkret betydning for den nye skoles overholdelse af frihed- og folkestyrekravet. Elementer i sådan en vurdering vil bl.a. være de pågældendes funktion på den tidligere skole, herunder i forhold til det forhold, der gav anledning til, at der blev indledt en tilsynssag med dens overholdelse af frihed og folkestyre-kravet, og de pågældendes funktioner på den nye skole. Endvidere vil indgå, hvorvidt der er tale om nyere forhold eller ældre forhold. Som eksempler på forhold, der vil kunne give anledning til bekymring kan nævnes ansættelse af en skoleleder eller lærer, der tidligere har været skoleleder eller lærer på en anden skole, hvor fx vedkommendes udtalelser eller brug af undervisningsmateriale har været et element i en tilsynssag om frihed og folkestyrekravet. Som eksempler på forhold, der normalt ikke vil give anledning til bekymring vil være en ny skoles ansættelse af en lærer eller pedel, der tidligere har været lærer eller pedel på en anden skole, hvor der blev truffet afgørelse om, at skolen ikke længere var omfattet af lovens regler om frie grundskoler som følge af overtrædelse af frihed- og folkestyrekravet, men hvor vedkommende ikke havde noget at gøre med de forhold, der var baggrunden for afgørelsen herom.

Med den foreslåede *nr. 3* skal undervisningsministeren påse, om der er gennemsigthed omkring sammensætningen af en eventuel skolekreds el. lign. En eventuel skolekreds er den kreds af personer, der står bag oprettelsen af en ny skole og som er enige i skolens idegrundlag og som har interesse for at støtte det arbejde, der skal foregå på skolen. Sammensætningen af en eventuel skolekreds er derfor af interesse for Undervisningsministeriets vurdering af skolens forhold til frihed og folkestyre-kravet og uafhængighedskravet for skoler, der ønsker at modtage statstilskud. For tilsynet med frihed og folkestyre-kravet og uafhængighedskravet vil sammensætningen af skolekredsen kunne indgå i vurderingen af, hvorvidt der er personer, der tidligere har haft tilknytning til en fri grundskole, der ikke overholdt frihed og folkestyre-kravet eller uafhængighedskravet eller foreninger, der havde tilknytning til en sådan skole.

Med den foreslåede *nr. 4* skal undervisningsministeren påse, om den nye skole, hvis den ønsker statstilskud, vil kunne opfylde uafhængighedskravet i lovens § 5, stk. 2. Undervisningsministeren skal ved godkendelsen påse, hvorvidt den nye skole kan forventes at kunne opfylde uafhængighedskravet. Det skal derfor som led i godkendelsesprocessen undersøges, hvorvidt en ny fri grundskole kan forventes i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution at være uafhængig, og dens midler alene komme dens skole- og undervisningsvirksomhed til gode. Ved vurderingen heraf må indgå om skole vil indgå i fællesskaber eller samarbejder, hvor skolen vil kunne blive udsat for en påvirkning, der ikke er forenelig med uafhængighedskravet, herunder fx påvirkning i forhold til skolens pædagogiske linjer eller dens forvaltning af sine midler. I vurderingen heraf må også for en ny fri grundskole, der ønsker statstilskud, indgå, hvorvidt skolen vil indgå aftaler, herunder husleje- og ejendomsaftaler, på vilkår, der er ringere for skolen end sædvanlige markedsvilkår eller andre økonomiske arrangementer, hvorved skolens midler kan bruges til formål uden for skolen. Det vil også indgå i undersøgelserne, hvorvidt den nye skole påtænker at leje lokaler fra en udlejer, der tidligere har udlejet lokaler til en fri grundskole, hvor der blev truffet afgørelse om, at skolen som følge af manglende overholdelse af uafhængighedskravet i forhold til den pågældende udlejer ikke længere kunne være en fri grundskole eller modtage statstilskud som sådan. Endvidere kan skolens budgetter indgå i vurderingen, fx hvis budgetterne forudsætter store donationer, så kan det være et tegn på, at skolen ikke er uafhængig.

Med den foreslåede § 7 a, stk. 3, vil undervisningsministeren kunne fastsætte regler om fremgangsmåden ved behandlingen af en ansøgning om godkendelse, herunder om kravene til materiale, der skal indsendes til brug for behandlingen og frister for indsendelse heraf. Det er hensigten at fastsætte fristerne således, at en fri grundskole, der vil påbegynde sin virksomhed til starten af et nyt skoleår den 1. august vil kunne have en afgørelse om godkendelse med udgangen af april måned, hvorfor det forventes, at det sidste materiale skal være fremsendt til ministeriet senest i februar måned. Hvis der er mangler ved det materiale en skole indsender til brug for godkendelsesprocessen vil en godkendelse evt. først kunne ske senere end udgangen af april måned.

Der vil blive nedsat en ekstern arbejdsgruppe, der skal give input og rådgivning til, hvilke grundlovssikrede rettigheders overholdelse en ny skole skal forholde sig til i forbindelse med dens oprettelse. Arbejdsgruppens rapport vil efterfølgende blive forelagt aftalepartierne bag aftalen af 7. november 2017 og indgå i grundlaget for udarbejdelsen af en bekendtgørelse om, hvilket materiale en ny fri grundskole skal indsende til brug for godkendelsesprocessen. Det er hensigten, at reglerne skal vedrører krav til redegørelser fra den nye skole om dens overvejelser i forhold til overholdelse af frihed og folkestyre-kravet og uafhængighedskravet samt minimumsoplysninger til brug for en godkendelse, hvorfor undervisningsministeren kan bede en ny skole om yderligere oplysninger. Det vil f.eks. kunne være tilfældet, hvis det fremsendte materiale giver anledning til, at der er yderligere forhold, der vurderes at burde afklares som led i godkendelsesprocessen. Der vil endvidere være en række faktuelle oplysninger udover dem, der allerede indsendes under den gældende anmeldelsesordning, der skal indsendes i forbindelse med godkendelsesprocessen og kravene til disse oplysninger vil bl.a. kunne omfatte det samme materiale som skal indsendes til brug for godkendelse af nye efterskoler og frie fagskoler til tilskud, dvs. fx referat af det stiftende møde for den nye skole og eventuelle efterfølgende møder i skolekreds eller lign., referater af bestyrelsesmøder, i fald der er en skolekreds dokumentation for, at alle skolekredsmedlemmer har betalt et evt. kontingent, erklæring fra bestyrelsesmedlemmerne om deres opfyldelse af habilitetskravene i lovens § 5 stk. 8 og 9, oplysninger om købs- eller lejeaftaler om skolens bygninger og lokaler og et etableringsbudget og driftsbudget for de førstkomende tre regnskabsår.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.1.

Til nr. 3

Det følger af § 9 d, stk. 5, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at den tilsynsførende i den årlige skriftlige tilsynserklæring skal oplyse om, hvorvidt skolen i det foregående regnskabsår fra samme donator har modtaget en eller flere donationer, der tilsammen overstiger 20.000 kr. ekskl. moms. Hvis det er tilfældet, skal donatorens navn og adresse samt donationens størrelse oplyses i tilsynserklæringen. Tilsynserklæringen skal endvidere indeholde oplysning om den samlede størrelse af alle donationer, dvs. fra såvel navngivne som eventuelle anonyme donatorer, og om størrelsen af hvert enkelt anonymt tilskud på mere end 20.000 kr. ekskl. moms.

Det foreslås, at i § 9 d, stk. 5, 3. pkt., udgår ”om størrelsen af hver enkel anonym donation på mere end 20.000 kr. eksklusive moms” at udgå som en konsekvens af den foreslåede ændring i § 1, nr. 11,

hvorefter frie grundskoler ikke må modtage anonyme donationer på over 20.000 kr. ekskl. moms fra en donator. Idet skolerne dermed ikke længere vil kunne modtage anonyme donationer på over 20.000 kr. ekskl. moms foreslås det, at den tilsynsførende derfor ikke længere i tilsynserklæringen skal oplyse om sådanne anonyme donationer, og om størrelsen af hvert enkelt anonymt tilskud på mere end 20.000 kr. ekskl. moms.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.5.

Til nr. 4

Idet forbuddet mod anonyme donationer kun skal gælde i perioden 2019-2028, jf. de foreslåede § 3, stk. 2 og 3, så foreslås det, at gældende ordning efter friskolelovens § 9 d, stk. 5, 3. pkt., igen skal finde anvendelse fra 2029.

Det vil betyde, at den tilsynsførende i den årlige skriftlige tilsynserklæring skal oplyse om, hvorvidt skolen i det foregående regnskabsår fra samme donator har modtaget en eller flere donationer, der tilsammen overstiger 20.000 kr. ekskl. moms. Hvis det er tilfældet, skal donatorens navn og adresse samt donationens størrelse oplyses i tilsynserklæringen. Tilsynserklæringen skal endvidere indeholde oplysning om den samlede størrelse af alle donationer, dvs. fra såvel navngivne som eventuelle anonyme donatorer, og om størrelsen af hvert enkelt anonymt tilskud på mere end 20.000 kr. ekskl. moms.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.5.

Til nr. 5

Det følger af § 9 f i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at undervisningsministeren fører et almindeligt tilsyn med, at frie grundskoler overholder lovens § 1, stk. 2, § 1 a og § 2, stk. 3, 1. pkt. Det almindelige tilsyn omfatter således stå mål med kravet, dvs. hvorvidt frie grundskoler giver en undervisning inden for børnehaveklasse og 1.-9. klassetrin, som står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, jf. lovens § 1, stk. 2, 1. pkt., og skolernes overholdelse af frihed- og folkestyrekravet, hvorefter skolerne efter deres formål og i hele deres virke skal forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene, jf. lovens § 1, stk. 2, 2. pkt. Tilsynet omfatter også skolernes fastsættelse af slutmål for undervisning, udarbejdelsen af undervisningsplaner og fastsættelse af delmål for undervisning i dansk, regning/matematik, engelsk, geografi, biologi og fysik/kemi, jf. lovens § 1 a. Endeligt omfatter det almindelige tilsyn overholdelsen af, at undervisningssproget er dansk, medmindre der er tale om en tysk mindretalsskole, hvor undervisningssproget er tysk, eller en skole, der af ministeriet har fået godkendt et andet undervisningssprog, jf. lovens § 2, stk. 3. Det almindelige tilsyn er af overordnet karakter og består både af stikprøvevis undersøgelser og screeninger og enkeltstilsyn, hvor skolen er bedt om at redegøre for et eller flere forhold. Tilsynet varetages af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Ved behandling af en tilsynssag vil styrelsen bl.a. inddrage relevante

oplysninger som styrelsen har om skolen, herunder fx tidligere henvendelser om skolen, tilsynssager, tilsynserklæringer, evalueringer, skolens hjemmeside og andre tilgængelige oplysninger om skolen og dens bestyrelse, ledelse og ansatte.

Hvis Styrelsen for Undervisning og Kvalitet på baggrund af det almindelige tilsyn ikke i tilstrækkelig grad er betrygget i, at en skole overholder stå mål-kravet og frihed og folkestyre-kravet, fordi skolen ikke umiddelbart har formået at redegøre for det rejste forhold, der har givet styrelsen anledning til tvivl, kan styrelsen føre et skærpet tilsyn med skolen, jf. § 9 g, stk. 1, i lov om friskoler og private grundskoler m.v. Når styrelsen har en skole under skærpet tilsyn overtager styrelsen de facto den lokale tilsynsførendes rolle med at vurdere skolens efterlevelse af kravene. Styrelsens tilsyn med undervisningen på en skole under skærpet tilsyn har styrket fokus på, om undervisningen ikke alene opfylder stå mål med-kravet, men også bidrager til skolens opfyldelse af frihed og folkestyre-kravet i hele skolens virke.

De nærmere regler om processen ved et skærpet tilsyn er fastsat i bekendtgørelse nr. 6 af 3. januar 2017 om Styrelsen for Undervisning og Kvalitets skærpede tilsyn med undervisningen på en fri grundskole.

Styrelsen beslutter inden for rammerne af loven og bekendtgørelsen, hvorledes det skærpede tilsyn skal gennemføres, men i et skærpet tilsyn indgår altid både opfyldelse af stå mål med-kravet og frihed og folkestyre-kravet. En mere indgående undersøgelse af frihed og folkestyre-kravet vil kun ske i tilfælde, hvor det konkret vurderes relevant.

For så vidt angår tilsynet med om en skole opfylder frihed og folkestyre-kravet fremgår det af bekendtgørelsens § 6, at der i vurderingen heraf kan indgå alle dele af skolens virksomhed, herunder skolens undervisning og forholdene på skolen i øvrigt. Når et skærpet tilsyn med frihed og folkestyre-kravet iværksættes vil styrelsen altid deltage som observatør i skolens bestyrelsesmøder, eventuelle generalforsamlinger og forældremøder, herunder undersøge om alle bestyrelsesmedlemmer behersker dansk i skrift og tale, undersøge skole-hjem-samarbejdet og gennemføre flere tilsynsbesøg, hvoraf mindst ét er uanmeldt. Endvidere kan styrelsen fx vælge at afholde samtaler med elever på skolen uden tilstedeværelse af skolens lærere eller andet personale og inddrage oplysninger fra kommunen eller andre myndigheder.

Det fremgår af bekendtgørelsens § 8, at et tilsynsforløb i forbindelse med et skærpet tilsyn normalt gennemføres inden for en tre-måneders periode. Der gennemføres som led i et skærpet tilsyn besøg på skolen og det kan ske med eller uden forudgående varsel. Der skal som led i et skærpet tilsyn gennemføres mindst et uanmeldt tilsynsbesøg på skolen, og hvis tilsynet forløber over en længere periode end tre måneder, aflægges der mindst et uanmeldt tilsynsbesøg pr. kvartal.

Tilsynets hovedområder ved vurderingen af frihed og folkestyre er fastsat i bekendtgørelsens bilag 2. Heraf fremgår bl.a., at bestemmelsen om, at skolen skal forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre m.v., går på tværs af alle fag og fagområder og omfatter hele skolens virke. Styrelsens undersøgelser omfatter bl.a. følgende hovedområder: Skolens grundholdning, skolens mål og intentioner, skolens undervisning og læreprocessen, udbytte af undervisningen og skolens samlede virksomhed. Som en del af skolens hele virke anses også skolens egen vægtning af samarbejde mellem

lærere, forældre og elever, og hvilken betydning skolen tillægger det at arbejde med elevernes medindflydelse på skolens dagligdag.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet kan afslutte et skærpet tilsyn uden bemærkninger. Endvidere kan der udstedes et påbud til skolen om at foretage konkrete ændringer af den pågældende virksomhed, jf. § 24 a, stk. 1, i lov om friskoler og private grundskoler m.v. Det følger af lovens § 21, stk. 2, at undervisningsministeren kan tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfald helt eller delvist eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis. Endelig er det fastsat i lovens § 9 h, at finder undervisningsministeren på baggrund af et skærpet tilsyn, at der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at en skole opfylder kravene i lovens § 1, stk. 2, 1. eller 2. pkt., kan ministeren træffe afgørelse om, at skolen ikke længere omfattes af lovens regler om frie grundskoler, og at skolen ikke kan modtage tilskud efter loven. Eventuel fortsat undervisning på skolen af børn i den undervisningspligtige alder vil herefter være omfattet af lovens kapitel 8 om hjemmeundervisning.

Den foreslåede bestemmelse i § 9 h, stk. 2, indebærer en styrelsen af tilsynet, idet der kan træffes afgørelse om, at en skole ikke længere omfattes af reglerne om frie grundskoler, og dermed ikke længere kan modtage statstilskud som sådan, hvis er helt åbenlyse og tungtvejende grunde til at konkludere, at en fri grundskole åbenlyst ikke overholder frihed- og folkestyre-kravet.

Ændringen betyder, at der i sager, hvor der er kendskab til overtrædelser af frihed og folkestyre-kravet ikke først skal gennemføres et skærpet tilsyn, der normalt tager tre måneder at gennemføre. , hvorfor selv i sager, hvor der er helt åbenlyse og tungtvejende grunde til at konkludere, at der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at en fri grundskole overholder frihed- og folkestyre-kravet vil gå over 3 måneder fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet bliver bekendt med disse forhold til, at der kan træffes afgørelse om, at skolen ikke længere kan være omfattet af reglerne om frie grundskoler og modtage statstilskud som sådan. Henset til formålet med frihed og folkestyre-kravet, der skal sikre, at en fri grundskole ikke gør eleverne uegnede til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre, vurderes det, at der i klare sager bør være mulighed for at træffe afgørelse om, at der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at en skole opfylder frihed og folkestyre-kravet.

Forslaget indebærer således, at når Styrelsen for Undervisning og Kvalitet har tilsynssager om overholdelse af frihed- og folkestyrekravet, kan styrelsen træffe afgørelse om, at skolen ikke længere kan omfattes af lovens regler om frie grundskoler, og at skolen ikke kan modtage tilskud efter loven, selvom styrelsen ikke har ført et forudgående skærpet tilsyn med skolen hvis der er helt åbenlyse og tungtvejende grunde til at konkludere, at der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at en fri grundskole overholder frihed og folkestyre-kravet. Den foreslåede adgang vil også kunne bruges i tilfælde, hvor et skærpet tilsyn afbrydes.

Forslaget vil fremme en hurtigere sagsgang, hvor der er åbenlyse og tungtvejende grunde til at konkludere, at en fri grundskole åbenlyst ikke overholder frihed- og folkestyre-kravet. Det vil eksempelvis være i de tilfælde, hvor en eller flere af skolens bestyrelsesmedlemmer, ledere og lærere har ytret sig sin støtte til fx terror eller lignende forhold, der efter deorumkravet åbenbart og i alvorlig grad er uforeneligt med frihed- og folkestyrekravet. Det kan også være i tilfælde, hvor donationer til en fri grundskole fra fx fremmed magt eller organisationer ligeledes er udtryk for en påvirkning, der er

åbenbart og alvorligt uforeneligt med frihed- og folkestyrekravet. Det kan også være situationer, hvor en skole på trods af et påbud fra tilsynet har indgået salgs- og lejeaftaler i forbindelse med flytning af skolens undervisningsaktiviteter til lejede lokaler, hvor aftaler rummer vilkår, hvorefter der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen overholder frihed og folkestyre-kravet. Endelig vil det samme kunne gøre sig gældende med hensyn til indholdet af skolens undervisningsmateriale m.v. eller dele heraf.

Der skal af styrelsen have været igangsat en almindelig tilsynssag med skolen, forinden der træffes afgørelse om, at det er åbenlyst, at en fri grundskole ikke overholder frihed- og folkestyre-kravet, hvorfor skolen ikke længere kan omfattes af lovens regler om frie grundskoler, og at skolen ikke kan modtage tilskud efter loven. Der vil også i tilfælde, hvor der under et skærpet tilsyn kommer forhold frem, der indebærer, at det må vurderes, at der ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at en fri grundskole overholder frihed- og folkestyre-kravet kunne træffes sådan afgørelse selvom det skærpede tilsyn ikke er afsluttet.

Forslaget vil alene indebære, at der ikke bliver krav om, at styrelsen skal have gennemført et skærpet tilsyn, forinden der træffes en afgørelse om, at en skole ikke længere kan være en fri grundskole. De almindelige forvaltningsretlige krav om sagsoplysning, partshøring m.v. skal stadig finde anvendelse, forinden der træffes en afgørelse herom.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.2.

Til nr. 6

Frie grundskoler, der modtager statstilskud, kan have deres skole- og undervisningsvirksomhed i lokaler, som skolen enten lejer eller ejer. Det følger af § 5, stk. 5, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at frie grundskoler med en kostafdeling, der ikke har modtaget tilskud i 1996, og skoler, der modtog tilskud i 1996, men ikke har modtaget tilskud til kostafdeling i 1996, skal være ejer af skolens bygninger eller hovedparten heraf og må ikke eje bygninger sammen med andre.

En fri grundskole, der modtager statstilskud, kan derfor helt være beliggende i bygninger og lokaler, som den lejer. En fri grundskole, der ejer sine bygninger og lokaler kan vælge at sælge disse og leje dem af køber eller flytte til andre bygninger og lokaler. Der er ikke krav om, at en fri grundskole, der sælger bygninger eller lokaler skal orientere undervisningsministeren herom. Det er fastsat i § 18, stk. 7, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at en skole kun kan anvende bygninger til skolens skole- og undervisningsformål, når bygningerne er godkendt hertil af de stedlige bygnings- og brandmyndigheder.

En fri grundskoles beslutninger om køb, salg eller leje af bygninger og lokaler skal indgås på markedsvilkår eller bedre vilkår for skolen, jf. bestemmelsen i § 18, stk. 3, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., hvorefter aftaler, herunder husleje- og ejendomsaftaler, skal indgås på vilkår, der ikke er ringere for skolen end sædvanlige markedsvilkår, og skal søges ændret, hvis udviklingen i markedsvilkårene tilsiger det. Efter lovens § 18, stk. 4, kan undervisningsministeren fastsætte nærmere regler om huslejeaftaler, herunder i særlige tilfælde bestemmelse, at huslejeaftaler skal indgås andre

vilkår end dem, der følger af lovens § 18, stk. 3. Bemyndigelsen i § 18, stk. 4, er ikke anvendt til fastsættelse af regler. En skoles indgåelse af aftaler om køb, salg eller leje af bygninger og lokaler skal endvidere vurderes på baggrund af uafhængighedskravet i lovens § 5, stk. 2, hvorefter en fri grundskole i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution skal være uafhængig, og dens midler alene må komme skolens skole- og undervisningsvirksomhed til gode. Der henvises til afsnit 2.3.1. for en nærmere beskrivelse af uafhængighedskravet.

En fri grundskole, der indgår aftaler om køb, salg eller leje af bygninger og lokaler, der ikke er på markedsvilkår eller bedre vilkår eller på vilkår, der betyder skolen ikke overholder uafhængighedskravet kan af undervisningsministeren i medfør af lovens § 24 a, stk. 1, få et påbud om at foretage konkrete ændringer af den pågældende virksomhed. Undervisningsministeren efter lovens § 21, stk. 2, kan tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis for skoler, der ikke følger bestemmelserne i loven som fx om, at aftaler, herunder husleje- og ejendomsaftaler, skal indgås på vilkår, der ikke er ringere for skolen end sædvanlige markedsvilkår, og skal søges ændret, hvis udviklingen i markedsvilkårene tilsiger det. Tilsvarende kan undervisningsministeren tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis, hvis en skole ikke overholder et påbud, jf. lovens § 24 a. Endvidere vil ministeren, hvis forholdet er af sådan en karakter, at der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen overholder kravet i lovens § 5, stk. 2, om uafhængighed og forvaltning af skolens midler kunne træffe beslutning om, at der ikke ydes tilskud til skolen.

Med det foreslående 2. *pkt.* i § 18, stk. 3, sker en styrkelse af tilsynet med frie grundskolers leje af bygninger. Forslaget indebærer, at der fastsættes krav om, at hvis en fri grundskole har til hensigt at flytte hovedparten af sin undervisnings- og skolevirksomhed fra bygninger eller lokaler, som skolen ejer, til lejede bygninger eller lokaler, skal skolen skriftlig senest 4 uger før indgåelse af endelig salgs- eller lejeaftale, orientere undervisningsministeren herom, herunder fremsende udkast til de påtænkte salgs- eller lejeaftaler. Der vil ikke være noget til hinder for, at en skole foretager orienteringen mere end 4 uger før indgåelse af salgs- eller lejeaftaler.

Forslaget indebærer en styrkelse af tilsynet med frie grundskolers overholdelse af uafhængighedskravet, hvor det kan være hensigtsmæssigt for Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der varetager tilsynet på vegne af undervisningsministeren, at blive orienteret, forinden en skole indgår aftale om leje af bygninger. Det skal ses i sammenhæng med, at der kan være en vis risiko for, at skoler kan komme i et u hensigtsmæssigt afhængighedsforhold til en udlejer, hvis skolen har en svag økonomi, og udlejerens eventuelle interesse i at styre eller påvirke skolen i forhold til fx et bestemt holdningsmæssigt grundlag, der ikke er i overensstemmelse med frihed og folkestyre-kravet. Den foreslående ordning vil dermed indebære en styrkelse af det økonomiske tilsyn med de frie grundskoler ved, at Styrelsen for Undervisning og Kvalitet får mulighed for at forholde sig til salgs- og lejeaftaler i forbindelse med frie grundskolers flytninger fra ejede bygninger og lokaler til lejede bygninger og lokaler. Ordningen vil indebære, at Styrelsen for Undervisning og Kvalitet bl.a. lettere løbende kan påse, at de frie grundskoler overholder uafhængighedskravet ved ikke at sælge eller leje fast ejendom på vilkår, der er ringere end sædvanlige markedsvilkår. Den foreslåede ændringer indebærer således alene et nyt orienteringskrav til

skolerne, men indebærer ikke ændringer i rammerne for vilkårene for skolernes beslutninger om salg eller leje af bygninger eller lokaler, der ikke allerede følger af friskoleloven.

Med bygninger eller lokaler til hovedparten af en skoles skole- og undervisningsvirksomhed forstås den væsentligste del af kernefaciliteter til skolens daglige drift, dvs. de egnede og tilstrækkelige undervisningsfaciliteter og tilhørende opholdsarealer for elever og medarbejdere. Ændringer vedrørende mindre dele af en skoles bygninger eller lokaler vil ikke være omfattet af kriteriet hovedparten af skole- og undervisningsvirksomheden. Det kan fx være salg og leje af særlige faciliteter som fx en idrætshal eller lign eller en anneksbygning, der udgør en selvstændig ejendom i forhold til skolens kernefaciliteter.

Den foreslåede ordning omfatter situationer, hvor en skole ikke længere vil ejer de bygninger eller lokaler, hvor hovedparten af skole- og undervisningsvirksomheden foregår, men vil flytte den til lejede bygninger eller lokaler. Situationer, hvor en skole sælger fast ejendom i forbindelse med nybyggeri, som skolen ejer, eller flytning til en anden fast ejendom, som skolen køber, vil således ikke være omfattet af ordningen om orientering af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Hvis Styrelsen for Undervisning og Kvalitet vurderer, at aftalerne om salg og leje i forbindelse med en flytning af skole- og undervisningsvirksomhed ikke er indgået på vilkår, der svarer til markedsvilkår eller i øvrigt er indgået på vilkår, der kan rejse tvivl om skolens uafhængighed vil styrelsen i medfør af den gældende § 24 a kunne give skole et påbud om at foretage konkrete ændringer af den pågældende virksomhed. Hvis skolen ikke ændre den pågældende virksomhed vil det kunne få tilskudsmæssige konsekvenser efter lovens § 21, stk. 2, hvorefter undervisningsministeren kan tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis for skoler, der ikke følger bestemmelserne i loven som fx om, at aftaler, herunder husleje- og ejendomsaftaler, skal indgås på vilkår, der ikke er ringere for skolen end sædvanlige markedsvilkår, og skal søges ændret, hvis udviklingen i markedsvilkårene tilsiger det. Tilsvarende kan undervisningsministeren tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis, hvis en skole ikke overholder et påbud, jf. lovens § 24 a. Endvidere vil ministeren, hvis forholdet er af sådan en karakter, at der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen overholder kravet i lovens § 5, stk. 2, om uafhængighed og forvaltning af skolens midler kunne træffe beslutning om, at der ikke ydes tilskud til skolen.

Det bemærkes, at det forhold, at Styrelsen for Undervisning og Kvalitet ikke har bemærkninger til salgs- og lejeaftaler i forbindelse med orientering efter foreslåede ordning ikke betyder, at styrelsen ikke efterfølgende kan inddrage disse aftaler i vurderingen af en skoles overholdelse af uafhængighedskravet.

Den foreslåede ordning omfatter alle frie grundskoler, der modtager statstilskud, herunder også skoler, der ikke er under et økonomisk tilsyn af Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.4.

Til nr. 7

Undervisningsministeren fører via Styrelsen for Undervisning og Kvalitet med de frie grundskoler, der modtager statstilskud, tilsyn, der omfatter skolernes overholdelse af tilskudsbetingelserne i loven, herunder kravet i § 5, stk. 2, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., hvorefter en fri grundskole i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution skal være uafhængig, og dens midler alene må komme til skolens skole- og undervisningsvirksomhed til gode. Det tilsyn med de frie grundskoler er ikke lovfæstet i loven.

Det foreslåede *stk. 1* i § 20 b indebærer en lovfæstelse af det økonomisk-administrative tilsyn, så det kommer til at fremgå af lov om friskoler og private grundskoler, at undervisningsministeren fører tilsyn med, at frie grundskoler, der modtager statstilskud, overholder bestemmelserne i lov om skolernes økonomisk-administrative forhold, herunder betingelserne for statstilskuddene. Forslaget indebærer ikke ændringer i forhold til undervisningsministerens nuværende tilsyn med skolernes overholdelse heraf eller af skolernes forpligtelser i denne forbindelse, men er af ordensmæssig karakter.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.3.

Til nr. 8

Det fremgår af den gældende bestemmelse i § 20 b, 1. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v. kan undervisningsministeren indhente alle oplysninger fra skolerne om uddannelserne, elever, personale, udstyr, huslejeaftaler, aftaler om ejendoms køb og andre aftaler og om skolernes drift i øvrigt til brug for fastlæggelse af tilskud, gennemgang af årsregnskaber, gennemførelse af tilsyn og udarbejdelse af statistik.

Med den foreslåede ændring af bestemmelsen, hvorefter »herunder ved skolebesøg« indsættes, præciseres det, at ministeren kan foranstalte besøg på skolerne i forbindelse med indhentelse af oplysninger og gennemførelse af tilsyn. Tilsvarende præcisering er sket i de tilsvarende bestemmelser i lov om institutioner for almen gymnasiale uddannelser og almen voksenuddannelse m.v., i lov om institutioner for erhvervsrettet uddannelse og lov om private gymnasieskoler, studenterkurser og kurser til højere forberedelseksamen (hf-kurser) i forbindelse med gymnasireformen i 2016, hvor besøg hidtil havde fremgået af de tidligere gældende gymnasiale uddannelseslove.

Tilsynsbesøg er allerede i dag et element i Undervisningsministeriets tilsyn med de frie grundskoler, hvor der i tilsynsvirksomheden indgår både anmeldte og uanmeldte skolebesøg.

Der er ikke tale om en udvidelse af bestemmelsen. Skolebesøg kan aflægges på skolen og eventuelle finaler, og hvor skolen i øvrigt måtte have aktivitet. Skolebesøg kan bl.a. benyttes i forbindelse med oplysning af en sag eller for at følge udviklingen på et område som led i det generelle tilsyn. Skolebesøg

indgår endvidere som et fast element, hvor en fri grundskole er under skærpet tilsyn. Indhentelse af oplysninger ved skolebesøg vil især være relevant i tilfælde, hvor oplysningerne ikke kan tilvejebringes på anden vis, f.eks. tilfælde, hvor det tilsynsmæssigt er fornødent at overvære undervisning, eller tilfælde, hvor det tilsynsmæssigt vurderes at være mest hensigtsmæssigt eller nødvendigt at tilvejebringe oplysninger ved dialog, observation eller besigtigelse på stedet. Det vil bero på de konkrete omstændigheder, hvilke konsekvenser en skoles manglende afgivelse af oplysninger i forbindelse med tilsynsbesøg vil medføre i henhold til lovens sanktionsbestemmelser.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.7.1.

Til nr. 9

Undervisningsministeren fører via Styrelsen for Undervisning og Kvalitet med de frie grundskoler, der modtager statstilskud, et økonomisk-administrativt tilsyn, der omfatter skolernes overholdelse af tilskudsbetingelserne i loven, herunder kravet i § 5, stk. 2, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., hvorefter en fri grundskole i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution skal være uafhængig, og dens midler alene må komme til skolens skole- og undervisningsvirksomhed til gode.

At institutionen skal være uafhængig betyder, at den skal indrette sin virksomhed alene med henblik på at varetage institutionens egne interesser til gavn for sine egne elever og, at den ikke må indgå i et styret fællesskab eller på anden måde være styret af uvedkommende eller udefrakommende interesser. Institutionen skal være uafhængig af personer, andre skoler, kurser, virksomheder, selskaber, foreninger m.fl., erhvervsdrivende som ikke-erhvervsdrivende. Institutionens midler må alene bruges til gavn for den aktivitet, som institutionen i henhold til vedtægten må udføre, og midlerne skal anbringes i overensstemmelse med reglerne i lovens § 20 a.

Det følger af gældende § 20 b, 1. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at undervisningsministeren kan indhente alle oplysninger fra skolerne om uddannelserne, eleverne, personalet, udstyret, huslejeaftaler, aftaler om ejendomskøb og andre aftaler og om skolernes drift i øvrigt til brug for fastlæggelse af tilskud, gennemgang af årsrapporter, gennemførelse af tilsyn og udarbejdelse af statistik. Bestemmelsen bliver med forslagets § 1, nr. 7, bliver § 20 b, stk. 1, 1. pkt., og med forslagets § 1, nr. 8, tydeliggøres det i bestemmelsens ordlyd, at tilsynsbesøg indgår blandt de måder, hvorpå oplysninger kan indhentes. Undervisningsministeren kan derfor i forbindelse med tilsynssager om en fri grundskoles overholdelse af uafhængighedskravet indhente oplysninger til brug for undersøgelse heraf.

Efter gældende § 9 g, stk. 2, i lov om friskoler og private grundskoler m.v. deltager Undervisningsministeriet i forbindelse med et skærpet tilsyn med fokus på, hvorvidt en skole lever op til lovens frihed og folkestyre-krav som observatør eller kan udpege en observatør til at deltage på ministeriets vegne ved skolens bestyrelsesmøder og eventuelle generalforsamlinger og forældremøder. Der er ikke tilsvarende muligheder i forbindelse med et tilsyn med en skoles overholdelse af uafhængighedskravet, hvor der således alene kan indhentes oplysninger fra skolen i overensstemmelse med lovens § 20 b.

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet retter efter gældende tilsynspraksis for det økonomisk-administrative tilsyn med uafhængighedskravet ikke henvendelse til forældrene eller elever, medmindre de selv har henvendt sig til styrelsen med oplysninger eller der er særlig anledning dertil.

Med den foreslåede § 20 b, stk. 2, bliver der ved tilsyn med uafhængighedskravets overholdelse mulighed for at bruge de værktøjer til rådighed, som i sager om undersøgelse af frihed og folkestyrekravet blev indført ved lov nr. 1563 af 13. december 2016 om ændring af lov om friskoler og private grundskoler m.v. og lov om efterskoler og frie fagskoler (Styrkelse af kvaliteten på de frie grundskoler m.v.), jf. lovforslag nr. L 36 fremsat den 6. oktober 2016, folketingsamling 2016-17. I forbindelse med et skærpet tilsyn med overholdelse af både frihed- og folkestyrekravet og skolens uafhængighed er det allerede muligt at anvende de værktøjer, der blev indført ved lov nr. 1563 af 13. december 2016. Med forslaget får Undervisningsministeriet de samme værktøjer, når der kun føres et tilsyn med en skoles overholdelse af uafhængighedskravet.

Undervisningsministeriet kan med forslaget for at vurdere, om en skole lever op til uafhængighedskravet deltage som observatør på skolens bestyrelsesmøder samt eventuelle generalforsamlinger og forældremøder. Det vil i modsætning til ved et skærpet tilsyn med frihed og folkestyrekravet bero på en konkret vurdering, hvorvidt ministeriet som led i tilsynsprocessen vil bruge muligheden for at deltage som observatør i møderne. I praksis vil det være Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der på ministeriets vegne fører tilsynet, der eventuelt deltager som observatør. Styrelsen vil kunne udpege en ekstern sagkyndig til at varetage observatøropgaven for styrelsen. Hensigten med at indsætte en observatør er, at observatøren kan indsamle oplysninger m.v. om drøftelser og beslutninger i forhold til skolens økonomisk-administrative virke og evt. relationer til interessenter m.v. til brug for vurderingen af skolens overholdelse af uafhængighedskravet. Styrelsen vil derved kunne få bedre indblik i skolens samlede virke, herunder indblik i hvordan skolens bestyrelse forholder sig til uafhængighedskravet i forbindelse med driften af skolen. Den foreslåede bestemmelse om observatører i tilsynssager om uafhængighed vil ikke være relevant i situationer, hvor en skole er under skærpet tilsyn med overholdelsen af frihed og folkestyrekravet, hvor der allerede efter den gældende § 9 g, stk. 2, kan deltage en observatør i møderne, og vedkommende vil i den forbindelse også kunne gøre iagttagelser i forhold til uafhængighedskravet.

Som led i et tilsyn med uafhængighedskravet vil Styrelsen for Undervisning og Kvalitet som udgangspunkt også gennemgå bestyrelsens protokol over sine beslutninger, herunder eventuelle dagsordener og referater fra bestyrelsesmøder med henblik på at identificere, om og hvordan bestyrelsen har taget beslutninger af betydning for vurderingen af skolens overholdelse af uafhængighedskravet. Indsættelsen af en i forhold til skolen ekstern observatør på skolens bestyrelsesmøder, eventuelle generalforsamlinger og forældremøder vil være en del af det tilsyn, som Styrelsen for Undervisning og Kvalitet fører med en given skoles overholdelse af uafhængighedskravet. Det vil sige, at observatørrollen indgår på lige fod med de øvrige tilsynsaktiviteter i et sådan tilsyn, og oplysninger fremkommet på baggrund af observatørens observationer fra bestyrelsesmøder, eventuelle generalforsamling og forældremøder vil indgå i vurderingsgrundlaget for skolens overholdelse af uafhængighedskravet.

Den eksterne observatør vil som udgangspunkt være en medarbejder fra Styrelsen for Undervisning og Kvalitet. Herved vil styrelsen i kraft af observatørrollen og de øvrige tilsynsaktiviteter kunne foretage en samlet faglig vurdering af, om og i givet fald hvordan skolen lever op til uafhængighedskravet. Styrelsen kan dog også vælge at udpege en person som observatør, der ikke er ansat i ministeriet med tilhørende styrelser. Observatøren virker for ministeriet, uanset om denne er en medarbejder i ministeriet eller en ekstern person uden ansættelse i ministeriet.

Som led i et tilsyn med uafhængighedskravets overholdelse kan også indgå skole-hjem-samarbejdet ved gennemgang af eventuelle dagsordener og referater fra forældremøder med henblik på at vurdere om uafhængighedskravet overholdes. I et tilsyn med overholdelsen af uafhængighedskravet vil endvidere for at sikre et korrekt og dækkende grundlag for vurderingen af skolens forhold kunne indgå samtaler med lærerne, forældrene og eleverne. For så vidt angår samtaler med eleverne kan de også foregå uden tilstedeværelse af skoleleder eller lærere. Baggrunden herfor er, at lærerens, forældrenes og elevernes oplevelse af undervisningen og forholdene på skolen i øvrigt vil kunne bidrage til at give et helhedsbillede af skolens virksomhed i forbindelse med vurderingen af overholdelse af uafhængighedskravet. Samtalerne vil endvidere kunne give anledning til, at styrelsen undersøger konkrete elementer nærmere i skolens virksomhed. Udtalelser fra forældrene og eleverne vil aldrig kunne stå alene i vurderingen af, om skolen lever op til uafhængighedskravet og deltagelse i samtaler med tilsynet vil altid være frivillig for forældrene og eleverne.

De nærmere rammer for eventuelle samtaler mellem elever og tilsynsmedarbejderne vil blive søgt aftalt mellem skolens leder og tilsynsmedarbejderne. Spørgsmål om skolens overholdelse af uafhængighedskravet vil kunne indgå i de samtaler, der efter gældende tilsynspraksis kan finde sted i forbindelse med tilsyn med stå mål med-kravet og frihed og folkestyre-kravet under styrelsens observation af undervisning i forbindelse med pædagogiske tilsynssamtaler, fx med klasser, med elevråd eller tilsvarende grupper i forbindelse med styrelsens tilsynsbesøg. Det vil også i sager, hvor et tilsyn alene vedrører skolens overholdelse af uafhængighedskravet efter en konkret vurdering kunne være relevant med pædagogiske tilsynssamtaler med fx klasser, elevråd eller tilsvarende grupper i forbindelse med tilsynsbesøg. Samtalerne vil have en uformel karakter, og styrelsens spørgsmål og formen på samtalen vil blive afpasset i overensstemmelse med elevernes alder og modenhed og vedrøre uafhængighedskravet i forhold til påvirkning af undervisning og skolens dagligdag for eleverne. Styrelsen vil som altovervejende hovedregel tale med flere elever af gangen. Hvis en elev selv ønsker en samtale alene, vil dette dog blive imødekommet. Det er frivilligt for eleverne, om de ønsker at deltage i samtaler med styrelsen.

Styrelsen vil forud for et tilsynsbesøg, hvor det er planlagt, at der skal indgå samtaler med eleverne opfordre skolen til at orientere eleverne og deres forældre herom og at det betyder, at eleverne kan møde tilsynsførende på skolen, som de er velkommen til at kontakte selv, og som også kan forventes i et vist omfang at bede om samtaler med eleverne om skolen. Det vil i den forbindelse blive understreget over for forældre og elever, at det er frivilligt for eleverne, om de vil tale med de tilsynsførende. Hvis forældrene modsætter sig, at deres børn taler med tilsynsmedarbejdere, vil det ligeledes blive accepteret. Hvis alle forældre eller elever ikke ønsker at deltage i sådanne samtaler, vil det kunne indgå i helhedsbilledet af skolen.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.3.

Til nr. 10

Den følger af gældende § 21 a i friskoleloven, at undervisningsministeren kan beslutte, at der ikke ydes tilskud til en fri grundskole, herunder en ny skole, hvis der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen opfylder kravene i lovens § 5, stk. 2, om uafhængighed og forvaltning af skolens midler. Bestemmelsen kan anvendes, hvor der efter undervisningsministerens vurdering ikke på tilstrækkelig måde kan sandsynliggøres, at lovens krav om uafhængighed og forvaltning af skolens midler til gavn for skolens elever og undervisning er opfyldt.

I § 21 a, nr. 1-4, er en ikke udtømmende opstilling af forhold, der kan navnlig kan lægges vægt på ved vurderingen. De anførte forhold i opstillingen er, om skolen indgår i et fællesskab eller et samarbejde med skoler, institutioner, fonde, virksomheder, foreninger m.fl., der indebærer en nærliggende risiko for, at skolen styres af andre, om skolens midler anvendes til formål uden for skolen, om skolens ledelse og lærere står i et juridisk eller økonomisk afhængighedsforhold til de i nr. 1 nævnte institutioner m.fl. eller om skolens elever udfører arbejde, herunder indsamlingsarbejde eller lignende, på en måde, der er usædvanlig for skoleformen.

Undervisningsministerens beslutning kan efterfølgende indbringes for Folketingets Ombudsmand samt prøves ved domstolene.

Det foreslås at indføje et nyt *nr. 2* i § 21 a, hvorefter undervisningsministeren kan beslutte, at der ikke ydes tilskud til en fri grundskole, hvis der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen opfylder kravene om uafhængighed og forvaltning af skolens midler, idet der er en nærliggende risiko for, at skolen styres af andre, f.eks. ved at indgå gentagne lejemål eller aftaler med en udlejer, der udlejer til flere skoler.

Forslaget indebærer en præcisering af de gældende bestemmelser i § 21 a, så det eksplicit kommer til at fremgå, at lejeforhold eller andre aftaler kan indgå blandt de forhold, der kan indgå i vurderingen af, hvorvidt der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen opfylder kravet om uafhængighed og forvaltning af skolens midler.

Forslaget tilsigter at sikre, at staten ikke yder tilskud til frie grundskoler, der ikke opfylder kravet om uafhængighed, og afledt heraf værner forslaget skolerne mod uhensigtsmæssige lejeaftaler og andre aftaler, der kan skabe risiko for skolens uafhængighed.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.7.2.

Til nr. 11

Skolen skal i sit virke som selvejende uddannelsesinstitution være uafhængig, og skolens midler må alene komme skolens skole- og undervisningsvirksomhed til gode, jf. § 5, stk. 2, i lov om friskoler og private grundskoler m.v. Skolen skal være uafhængig af personer, andre skoler, kurser, virksomheder, institutioner, selskaber, foreninger m.fl. erhvervsdrivende som ikke-erhvervsdrivende. Skolen må alene styres af interessen for at drive den pågældende skole til gavn for skolens egne elever, ligesom skolens midler, herunder de offentlige tilskud, alene må anvendes til skolens eget formål (dvs. skoleformålet). Skolerne må indgå i et styret fællesskab eller på anden måde være styret af uvedkommende eller udefra kommende interesser.

Endvidere følger det af § 21 a i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at undervisningsministeren kan træffe beslutning om, at der ikke ydes tilskud til en skole, herunder en ny skole, hvis der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig sikkerhed for, at skolen opfylder kravet i § 5, stk. 2, om uafhængighed og forvaltning af skolens midler. Der kan herved navnlig lægges vægt på, om

1. skolen indgår i et fællesskab eller et samarbejde med skoler, institutioner, fonde, virksomheder, foreninger m.fl., der indebærer en nærliggende risiko for, at skolen styres af andre,
2. skolens midler anvendes til formål uden for skolen,
3. skolens ledelse og lærere står i et juridisk eller økonomisk afhængighedsforhold til de i nr. 1 nævnte institutioner m.fl. eller
4. skolens elever udfører arbejde, herunder indsamlingsarbejde eller lignende, på en måde, der er usædvanlig for skoleformen.

I gældende § 20 b, 1. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v. er det endelig fastsat, at undervisningsministeren kan indhente alle oplysninger fra skolerne om uddannelserne, eleverne, personalet, udstyret, huslejeaftale, aftaler om ejendomskøb og andre aftaler og om skolernes drift i øvrigt til brug for fastlæggelse af tilskud, gennemgang af årsrapporter, gennemførelse af tilsyn og udarbejdelse af statistik.

For at sikre større viden om, hvem der yder donationer til skolerne og dermed overholdelse af det fastsatte krav om uafhængighed, har skolens tilsynsførende, jf. lovens § 9 a, stk. 1, til opgave at føre tilsyn med donationer til skolen. Det kan være relevant for den tilsynsførende at have kendskab til evt. donationer til skolen i forbindelse med pædagogiske tilsyn med overholdelse af kravet om, at skolerne skal forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene, jf. lovens § 1, stk. 2, 2. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v. (frihed og folkestyre-kravet).

Det følger af lovens § 9 d, stk. 5, at den tilsynsførende i den årlige skriftlige tilsynserklæring skal oplyse om, hvorvidt skolen i det foregående regnskabsår fra samme donator har modtaget en eller flere donationer, der tilsammen overstiger 20.000 kr. ekskl. moms. Hvis det er tilfældet, skal donatorens navn og adresse samt donationens størrelse oplyses i tilsynserklæringen. Tilsynserklæringen skal endvidere indeholde oplysning om den samlede størrelse af alle donationer, dvs. fra såvel navngivne som eventuelle anonyme donatorer, og om størrelsen af hvert enkelt anonymt tilskud på mere end

20.000 kr. ekskl. moms. Idet tilsynserklæringerne offentliggøres på skolernes hjemmeside, vil de nævnte oplysninger vedrørende donatorer og donationer fremgå af skolens hjemmeside.

Tilsvarende oplysninger skal endelig fremgå af skolens årsrapport. Beløbet skal opgøres ekskl. moms (fx hvis donationen gives som en refusion ved et indkøb). Kravet omfatter både donationer, der gives i form af kontantbeløb, men også donationer i form af varer, tjenesteydelser, ejendomme mv., der skal opgøres til markedsværdien. De nærmere regler herom følger af regnskabsbekendtgørelsen.

Kravene om oplysninger om donationer i tilsynserklæringen, herunder også på skolens hjemmeside, og i årsrapporter omfatter både donationer, der gives i form af kontantbeløb, og donationer i form af varer, tjenesteydelser, ejendomme m.v., der skal opgøres til markedsværdien.

Forældres frivillige arbejde på en fri grundskole betragtes ikke som donationer.

Det er uden betydning om donator er en fysisk person eller en juridisk person som fx en forening, en fond eller et selskab.

Offentliggørelsen af oplysningerne om navngivne donatorers navn, adresse og størrelsen af donationen indebærer, at der bliver større åbenhed omkring finansieringen af de frie skoler og indgår i tilsynet med, at skolerne overholder uafhængighedskravet. Ved offentliggørelsen af oplysninger om donationer fra fysiske personer skal persondatalovens regler følges.

Med § 22, *stk. 1*, foreslås det, at de frie grundskoler ikke længere kan modtage anonyme donationer over 20.000 kr. ekskl. moms fra en donator.

Forslaget skal bidrage til at sikre en bedre gennemsigtighed med, hvem der støtter skolen og dermed overholdelse af frihed- og folkestyrekravet samt skolens uafhængighed. Forslaget indebærer, at skoler fremover ikke lovligt kan modtage og beholde anonyme donationer på tilsammen over 20.000 kr. ekskl. moms fra samme donator.

Den foreslåede grænse på 20.000 kr. ekskl. moms er den samme, som er fastsat i gældende § 9 d, stk. 5, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., hvor det er kun ved modtagelse af en eller flere donationer fra samme donator, der tilsammen overstiger 20.000 kr. ekskl. moms, at navn og adresse på donator skal angives af den tilsynsførende i tilsynserklæringen. Ved donationer under 20.000 kr. vil en donator normalt ikke have incitament til at yde tilskuddet anonymt med henblik på at undgå offentlighed om, at vedkommende har støttet en skole.

Ved anonyme donationer forstås i den forbindelse donationer, hvor skolen reelt ikke er bekendt med donators identitet. Der er således tale om situationer, hvor donator ikke har givet sig til kende med navn i forbindelse med donationen, og hvor skolen heller ikke på anden måde efterfølgende er blevet bekendt med donators identitet.

Endvidere foreslås det § 22, *stk. 2, 1. pkt.*, at hvis skolen modtager anonyme donationer, der tilsammen overstiger 20.000 kr. ekskl. moms fra samme donator, og pågældende kan identificeres, skal beløbet som udgangspunkt tilbageføres til donator inden 30 dage fra modtagelsen af donationen. Med hensyn

til at donator kan identificeres vil det typisk indebære, at det skal være muligt for den skole, der har modtaget donationen, at være bekendt med navn og andre kontaktoplysninger (fx adresse eller bankoplysninger) med henblik på tilbageførsel af den anonyme donation. Hvis den anonyme donation derimod er modtaget via en bankoverførsel, vil skolen skulle kontakte banken og eventuelt få hjælp af banken til at tilbageføre donationen til den konto, som donationen er modtaget fra. Hvis banken ikke kan være behjælpelig hermed, skal donationen i stedet for overføres til en konto hos Undervisningsministeriet.

Det foreslås endvidere i § 22, *stk. 2, 2. pkt.*, at hvor det ikke har været muligt at identificere den anonyme donator og dermed returnere donationen til pågældende inden 30 dage fra modtagelsen, jf. den foreslåede bestemmelse i § 22, *stk. 2, 1. pkt.*, skal skolen overføre donationen til en konto i Undervisningsministeriet inden for samme frist. Dermed tages der højde for den situation, hvor en skole trods det foreslåede forbud har fået en donation på over 20.000 kr. fra en donator, som skolen reelt ikke er bekendt med donators identitet.

Anonyme tilskud på over 20.000 kr. vil således alene skulle overføres til en konto hos Undervisningsministeriet, hvis det ikke er muligt at returnere donationen fordi skolen ikke er bekendt med identiteten på donator. Det forudsættes, at Undervisningsministeriet til brug herfor opretter en særskilt konto i et pengeinstitut, hvor donationen kan indsættes.

Hvis der fx bliver sat en pose penge med over 20.000 kr. foran hovedøren på en skoles adresse, vil det formentlig ikke være muligt at identificere donatoren og dermed returnere donationen til donator. I dette tilfælde kan skolen vælge at indsætte pengene fra posen på en konto, og skolen skal derefter overføre beløbet til en konto hos Undervisningsministeriet.

Foreligger den anonyme donation rent undtagelsesvis i form af andet end pengebeløb, fx undervisningsmateriale, computere etc., betalt af en anonym donator, skal skolen søge at få donationen værdisat eller sælge den, og herefter indsætte beløbet på en konto i Undervisningsministeriet.

Fristen for at returnere donationer til donator eller for at overføre dem til Undervisningsministeriet er efter den foreslåede bestemmelse i § 22, *stk. 2, 2. pkt.*, 30 kalenderdage. Fristen er absolut og kan ikke forlænges.

Hvis en fri grundskole ikke overholder den foreslåede bestemmelse om, at modtagne anonyme donationer skal returneres til donatoren eller overføres til en konto hos Undervisningsministeriet, vil skolen af undervisningsministeren i medfør af lovens § 24 a, *stk. 1*, få et påbud om at foretage konkrete ændringer af den pågældende virksomhed, dvs. fremadrettet overholde bestemmelsen. Undervisningsministeren vil endvidere iværksætte en tilskudsmæssig sanktion efter lovens § 21, *stk. 2*, hvorefter ministeren kan tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis for skoler, der ikke følger bestemmelserne i loven. Tilsvarende kan undervisningsministeren tilbageholde tilskud, lade tilskud bortfalde helt eller delvis eller kræve tilskud tilbagebetalt helt eller delvis, hvis en skole ikke overholder et påbud, jf. lovens § 24 a. Endvidere vil ministeren, hvis forholdet er af sådan en karakter, at der efter ministerens skøn ikke er tilstrækkelig

sikkerhed for, at skolen overholder kravet i lovens § 5, stk. 2, om uafhængighed og forvaltning af skolens midler kunne træffe beslutning om, at der ikke ydes tilskud til skolen.

Endvidere foreslås det i § 22, *stk. 3*, at en donator, hvis donation er overført til Undervisningsministeriet, indtil seks måneder efter, at donationen er overført, kan kræve donationen tilbagebetalt fra Undervisningsministeriet. Bestemmelsen sikrer, at en donator gives en rimelig mulighed for at kræve en donation tilbagebetalt, selvom donationen er overført til Undervisningsministeriet efter det foreslåede *stk. 2*. Donationer, der ikke er krævet tilbagebetalt inden for fristen på de seks måneder tilfalder statskassen.

Kræves en donation, der er overført til Undervisningsministeriet, ikke tilbagebetalt inden for fristen i *stk. 3*, dvs. seks måneder, foreslås det i § 22, *stk. 4*, at donationen tilfalder statskassen.

Undervisningsministeriet undersøger nærmere, hvorvidt det er muligt at forbyde udenlandske donationer til frie grundskoler, og muligheden for at stille krav om fuld gennemsigtighed med udenlandske donationer. Når resultatet af undersøgelsen foreligger, vil partierne bag aftalen af 7. november 2017 få forelagt resultatet med henblik på drøftelse.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.5.

Til nr. 12

Det følger af den gældende § 33, stk. 1, i lov om friskoler og private grundskoler m.v., at en række af lovens bestemmelser ikke gælder for frie grundskoler, som ikke modtager statstilskud efter loven. Det er lovens bestemmelser i § 5, § 7, kapitel 4 bortset fra § 23, kapitlerne 5 og 6 bortset fra § 31 og § 37, stk. 4-6, der ikke gælder for de frie grundskoler, som ikke modtager statstilskud efter denne lov.

Det betyder bl.a., at lovens § 20 b, 1. pkt., der med forslagets § 1, nr. 7, bliver § 20, stk. 2, 1. pkt., og som er placeret i lovens kapitel 4 ikke gælder for de frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud. Bestemmelsen i den gældende § 20 b, 1. pkt., vedrører skolernes oplysningsforpligtelser overfor undervisningsministeren, der kan indhente alle oplysninger fra skolerne til brug for fastlæggelse af tilskud, gennemgang af årsrapporter, gennemførelse af tilsyn og udarbejdelse af statistik. Med forslagets § 1, nr. 8, kommer det yderligere til at fremgå af bestemmelsen, at indhentelsen af oplysninger kan ske ved tilsynsbesøg.

Der er således i gældende lov ikke en bestemmelse om oplysningsforpligtelser for frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud.

Det foreslås med forslaget, at bestemmelsen i § 20 b, 1. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v., der med forslagets § 1, nr. 7, bliver § 20 b, stk. 2, 1. pkt., udvides til også at gælde for de frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud. Henset til, at frie grundskoler, der ikke modtager statstilskud, i lighed med skolerne, der modtager statstilskud, er omfattet af det statslige tilsyn efter

lovens §§ 9 f-h findes det mest hensigtsmæssigt, at alle frie grundskoler omfattet af tilsynet er undergivet den samme oplysningsforpligtelse overfor undervisningsministeren.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.7.3.

Til nr. 13

Der har hidtil ikke været fastsat bestemmelser om muligheden for anonymt at kunne rette henvendelse til Undervisningsministeriet om mulige lovovertrædelser og andre bekymrende forhold på en fri grundskole. Undervisningsministeriet vil således, hvis en person henvender sig til ministeriet og oplyser sit navn eller anden identifikationsoplysning være forpligtet til at notere det på sagen sammen med de oplysninger som vedkommende fremkommer med. Hvis en person ikke oplyser navn eller anden identifikationsoplysning vil der ikke kunne gøres notater om vedkommendes identitet.

Det foreslås i § 41 b, stk. 1, at Undervisningsministeriet skal have et telefonnummer og en e-postadresse, hvortil enhver, herunder ansatte på frie grundskoler, forældre til elever på skolen og andre, skal have mulighed for at henvende sig anonymt om mulige lovovertrædelser og andre bekymrende forhold på en fri grundskole. Undervisningsministeriet skal oplyse om ordningen på en hjemmeside på internettet. Det vil i praksis være Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der varetager det statslige tilsyn med de frie grundskoler, der vil etablere og modtage henvendelser omfattet af den foreslåede whistleblower-ordning, samt oplyse om ordningen på sin hjemmeside.

Det vurderes, at den foreslåede whistleblower-ordning kan tilskynde nogle til at rette henvendelse til styrelsen, der ellers ville have undladt det pga. frygt for deres ansættelse, medieomtale m.v. Samtidig vil den foreslåede ordning kunne give styrelsen et bredere og bedre grundlag for tilsynet med den konkrete skole.

Det vurderes, at det kan omhandle henvendelser til styrelsen om fx mistanke om skolens manglende overholdelse af dansk lovgivning, mistanke om kriminelle forhold, skolen er et samlingssted for lukkede og evt. kriminelle miljøer, skolens samarbejde med kommunale myndigheder og andre offentlige instanser bærer præg af lukkethed og afstandtagen, og der er begrænset forældreindflydelse, herunder i bestyrelsesarbejde og generalforsamling. Derudover kan henvendelser også dreje sig om bekymring for fx kvaliteten af skolens undervisningsmateriale, kvaliteten af undervisningen i flere eller enkelte fag, herunder lærernes/lærerens danskkundskaber, og antallet af undervisningstimer generelt eller i bestemte fag.

Den foreslåede whistleblower-ordning kan bidrage til at give et bedre grundlag for føre tilsyn med overholdelse af fx kravet om, at skolen skal forberede eleverne til at leve i et samfund som det danske med frihed og folkestyre samt udvikle og styrke elevernes demokratiske dannelse og deres kendskab til og respekt for grundlæggende friheds- og menneskerettigheder, herunder ligestilling mellem kønnene, jf. § 1, stk. 2, 2. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v. Endvidere kan ordningen også bidrage til fx tilsynet med overholdelse af kravet om, at skolen giver en undervisning, der står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, jf. lovens § 1, stk. 2.

Personer, der henvender sig til styrelsen, vil med den foreslåede whistleblower-ordning kunne vælge at få sikret anonymitet over for andre end styrelsen, uanset at deres identitet er kendt af styrelsen. Styrelsen må i sådanne tilfælde ikke oplyse over for skoler eller andre, at den har modtaget en sådan henvendelse. Det betyder, at den person, der henvender sig, er sikret anonymitet, og at det ikke er tilladt for styrelsen at give oplysninger om henvendelsen videre til fx skolens bestyrelse eller leder, herunder i forbindelse med partsaktindsigt eller aktindsigt efter offentlighedsloven. Bestemmelsen omfatter fx oplysninger om henvendelsens indhold, oplysninger som identificerer pågældende, oplysninger om, at der er modtaget en henvendelse, og oplysninger om, at en tilsynssag iværksættes som følge af henvendelsen. I relation til almindelige tilsynsopgaver betyder bestemmelsen, at styrelsens medarbejdere ikke må oplyse, om en tilsynssag iværksættes som følge af en henvendelse, eller at styrelsen har modtaget en henvendelse. En anmodning om sådanne oplysninger behandles i givet fald efter reglerne i forvaltningsloven, offentlighedsloven og persondataloven. Bestemmelsen udvider den almindelige tavshedspligt efter forvaltningsloven og straffeloven. Særligt i forhold til anmodninger om aktindsigt efter offentlighedsloven bemærkes, at oplysninger som Undervisningsministeriet modtager via whistleblower-ordning, herunder identiteten på den person, der giver oplysningerne, vil være omfattet af offentlighedslovens § 35, hvorefter pligten til at meddele oplysninger er begrænset af særlige bestemmelser om tavshedspligt fastsat ved lov eller med hjemmel i lov for personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv.

Det foreslås endvidere i *41 b, stk. 2*, at myndigheder og personer, der modtager oplysninger efter den foreslåede bestemmelse, samt enhver der i øvrigt yder bistand hertil, er underkastet reglerne om tavshedspligt efter straffelovens §§ 152-152 f. Bestemmelsen skal sikre, at tavshedspligt efter straffeloven gælder for styrelsens medarbejdere og andre i Undervisningsministeriet, der som led i sagsbehandling får kendskab til oplysningerne. Som for øvrige offentligt ansatte, må de nævnte personer ikke videregive eller udnytte fortrolige oplysninger, som de som led i deres arbejde er eller bliver bekendt med. Der er ved overtrædelse af straffelovens §§ 152-152 f fastsat straf for overtrædelse af bestemmelserne.

Det bemærkes, at hvis Undervisningsministeriet modtager en henvendelse om et bekymrende forhold på en fri grundskole, der indeholder oplysninger, som ministeriet efter anden lovgivning er forpligtet til at videregive til anden myndighed, viger tavshedspligten og dermed anonymitetskravet efter § 41 b i lov om friskoler og private grundskoler m.v. for den videregivelsespligt, Undervisningsministeriet er pålagt efter anden lovgivning. Enhver, der udøver offentlig tjeneste eller hverv, herunder medarbejdere i Undervisningsministeriet, er eksempelvis efter servicelovens § 153 forpligtet til at underrette vedkommende kommunalbestyrelse, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage, at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb eller kan have behov for særlig støtte af de i bestemmelsen omhandlede grunde. Hvis Undervisningsministeriet derimod modtager oplysninger, som ministeriet har adgang, men ikke pligt til at videregive, er oplysningerne stadig omfattet af anonymitetskravet i § 41 b i lov om friskoler og private grundskoler m.v. Det bemærkes videre, at den foreslåede § 41 b, stk. 2, ikke er til hinder for, at Styrelsen for Undervisning og Kvalitet videregiver oplysninger modtaget whistleblower-ordningen til Undervisningsministeriet eller undervisningsministeren på hvis vegne styrelsen varetager tilsynet med de frie grundskoler.

Den foreslåede § 41 b, stk. 3, indebærer, at Undervisningsministeriet (dvs. Styrelsen for Undervisning om Kvalitet) ikke overfor skolen eller andre må oplyse, at der er modtaget en henvendelse i henhold til whistleblower-ordningen.

Bestemmelsen skal sikre den som henvender sig til Undervisningsministeriet om forhold på en fri grundskole mod, at ministeriet videregiver oplysninger om henvendelsen til skolen, herunder dens bestyrelse og leder. Bestemmelsen giver således henvenderen anonymitet. Undervisningsministeriet må således som følge af den særlige tavshedspligtsregel ikke over for skolen oplyse, at der er modtaget en henvendelse, jf. den foreslåede § 41 b, stk. 1.

Beskyttelsen mod videregivelse af oplysninger omfatter henvendelser, som kommer fra via det i den foreslåede § 41 b, stk. 1, nævnte telefonnummer eller e-postadresse. Bestemmelsen omfatter oplysninger om henvendelsens indhold, oplysninger som identificerer pågældende, oplysninger om, at de er modtaget en henvendelse, og oplysninger om, at et tilsynsbesøg foretages som følge af henvendelsen.

I relation til almindelige tilsynsopgaver betyder bestemmelsen, at Undervisningsministeriets medarbejdere ikke må oplyse, om et tilsynsbesøg foretages som følge af en henvendelse, eller at ministeriet har modtaget en henvendelse. En anmodning om sådanne oplysninger behandles i givet fald efter reglerne i forvaltningsloven, offentlighedsloven og persondataloven.

Hvis en skole modtager anmoder om aktindsigt i en henvendelsessag, afgøres sagen normalt efter forvaltningslovens § 9 og § 15 b, idet en skole i tilfælde, hvor der er klaget over forhold på skolen, må være part i en evt. tilsynssag. Efter forvaltningslovens § 9, stk. 5, begrænser bestemmelser om tavshedspligt for personer, der virker i offentlig tjeneste eller hverv, ikke pligten til at give aktindsigt efter forvaltningsloven. I lighed med arbejdsmiljølovens § 79, stk. 2, må den foreslåede bestemmelses betydning ved en parts ønske om aktindsigt imidlertid tillægges betydning ved afgørelsen efter forvaltningslovens § 15 b, stk. 1, således at skolen m.v. efter omstændighederne kan nægtes aktindsigt i den pågældende tilsynssag for så vidt oplysninger om en henvendelse.

En anmodning om aktindsigt fra andre end parter kan med forslaget afvises umiddelbart af socialtilsynet på grundlag af offentlighedslovens § 35, med henvisning til § 41 b i lov om friskoler og private grundskoler m.v.

Endelig finder persondatalovens regler om oplysningspligt efter § 29, stk. 1, og indsigtsret efter § 31, stk. 1, anvendelse, når Undervisningsministeriet har registreret en henvendelse med oplysninger om enkeltpersoner. Persondatalovens § 30 og § 32 indeholder en række undtagelser til reglerne om oplysningspligt og indsigtsret i § 29, stk. 1 og § 31, stk. 1. Der kan således undtages fra disse bestemmelser, når den registreredes interesse i at få kendskab til oplysninger efter en konkret vurdering findes at burde vige for afgørende hensyn til private interesser eller kontrol-, tilsyns-, eller reguleringsopgaver. Det skal i den forbindelse vurderes, om oplysningspligten og indsigtsretten viger helt eller alene udskydes, indtil sagen er nærmere undersøgt. Det vurderes i den forbindelse, at beskyttelsen af klagers anonymitet ofte er vanskelig at afgrænse tidsmæssig. Ved afgørelse efter § 30, stk. 1 og 2, må den foreslåede § 41 b i lov om friskoler og private grundskoler m.v., ligeledes tillægges betydning.

Yderligere foreslås det i § 41 b, stk. 4, at den, der har henvendt sig under den foreslående whistleblower-ordning til Undervisningsministeriet (dvs. Styrelsen for Undervisning om Kvalitet) om mulige lovovertrædelser og andre bekymrende forhold på skolen, over for styrelsen kan give samtykke til, at styrelsen over for skolen eller andre oplyser, at styrelsen har modtaget henvendelsen. Vedkommende kan samtykke i, at styrelsen over for skolen eller andre oplyser navnet på den, der har rettet henvendelse. Vedkommende kan helt eller delvis samtykke i, at styrelsen over for skolen eller andre videregiver henvendelsens indhold.

Samtykket til videregivelse af henvendelsens indhold kan begrænses til bestemte oplysninger eller til videregivelse til bestemte adressater. Den person, som har henvendt sig under den foreslående whistleblower-ordning til Undervisningsministeriet om et bekymrende forhold på en fri grundskole, kan således give samtykke til, at ministeriet kan oplyse vedkommendes navn og/eller indholdet af henvendelsen over for skolen eller andre i den udstrækning, vedkommende finder passende.

Ved den foreslåede bestemmelse får den, der har henvendt sig under den foreslående whistleblower-ordning til Undervisningsministeriet om et bekymrende forhold på en fri grundskole, således mulighed for efter eget ønske helt eller delvis at fravige anonymiteten. Der findes ikke specifikke krav til formen for den vejledning, Undervisningsministeriet kan give borgeren, og vejledningen kan således både være mundtlig og skriftlig. Undervisningsministeriet kan, hvis det findes formålstjenligt, udarbejde en blanket, hvor konsekvenserne af samtykket fremgår. Undervisningsministeriet må ikke opfordre personen til at give samtykke til at fravige anonymiteten, men alene vejlede neutralt om muligheden.

Det følger endvidere af almindelige forvaltningsretlige principper, at Undervisningsministeriet, hvis en person henvender sig om et bekymrende forhold i tilbuddet, på given foranledning skal vejlede neutralt og uden opfordring om muligheden for at fravige anonymiteten.

Når Undervisningsministeriet modtager en henvendelse om mulige lovovertrædelser eller bekymrende forhold på en fri grundskole, skal Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, der fører tilsynet på ministeriets vegne, tage stilling til, hvilken reaktion henvendelsen giver anledning til. Åbenlyst grundløse henvendelser vil skulle henlægges, mens styrelsen i forbindelse med andre henvendelser igangsætter de tilsynsmæssige undersøgelser, som sådanne henvendelser giver anledning til. Styrelsen skal tilrettelægge den nærmere undersøgelse af en henvendelse på en måde, der sikrer anonymiteten for den person, som har henvendt sig.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.6.

Til § 2

Til nr. 1

Der er tale om en præcisering af § 26, stk. 1, 1. pkt., med henblik på at bringe afgrænsningen af kommunens muligheder for opfyldelse af befordringsforpligtelsen i overensstemmelse med de faktiske forhold i kommunerne. Det foreslås således præciseret, at kommunalbestyrelsens pligt til at sørge for befordring af elever alt afhængig af omstændighederne både kan opfyldes ved at henvise eleverne til at bruge samfærdselsformer, der har til formål at befordre et større antal passagerer ad gangen, og ved taxikørsel mv. af enkelte elever. Befordringspligten kan fortsat tillige opfyldes ved at godtgøre eleverne udgifterne til egen befordring.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.7.4.

Til nr. 2

Efter den gældende bestemmelse i § 26, stk. 5, i folkeskoleloven, kan kommunalbestyrelsens forpligtelse til at sørge for befordring af elever opfyldes ved at henvise eleverne til offentlige trafikmidler eller ved at godtgøre deres udgifter til egen befordring.

Folkeskoleloven tager ikke stilling til kommunernes praktiske arrangementer omkring elevernes transport, herunder eventuel inddragelse af trafikselskaber til opgaven omkring selve udstedelsen af befordringskort til eleverne. Det foreslås derfor præciseret, at kommunalbestyrelsen til brug for udstedelse af eventuelle befordringskort til elever som led i henvisning af elever til kollektiv trafik kan videregive de fornødne oplysninger om elevernes navn, adresse og CPR-nummer til private, der administrerer sådanne kortordninger.

Kommunalbestyrelsens videregivelse af oplysninger om elevens navn, adresse og CPR-nummer og behandlingen af personoplysningerne i øvrigt skal ske i overensstemmelse med Europa-Parlamentets og Rådets forordning nr. 2016/679 af 27. april 2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger og databeskyttelsesloven, herunder princippet om dataminimering. En eventuel videregivelse af de anførte typer af personoplysninger skal således bl.a. være relevant og begrænset til, hvad der er nødvendigt i forhold til den aktuelle udstedelse af befordringskort til elever.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.7.6.

Til nr. 3

Det følger af folkeskolelovens § 33, stk. 2, hvor undervisningspligten kan opfyldes for børn, der ikke deltager i folkeskolens undervisning. Bestemmelsen indebærer bl.a., at børn, der følger undervisningen i en anmeldt fri grundskole ikke skal deltage i folkeskolens undervisning.

Det foreslås i folkeskolelovens § 33, stk. 2, 1. pkt. at tilføje »og godkendt« i folkeskolelovens § 33, stk. 2, 1. pkt., hvorved det præciseres, at undervisningspligten alene kan opfyldes i frie grundskoler, der er anmeldt og godkendt. Det bemærkes, at frie grundskoler, der er anmeldt før lovforslagets fremsættelse ikke skal gennemgå godkendelsesproceduren, jf. den foreslåede § 3, stk. 5.

Der henvises i øvrigt til de almindelige bemærkninger i afsnit 2.7.5.

Til § 3

Det foreslås i *stk. 1*, at loven træder i kraft den 1. maj 2018.

Med *stk. 2* foreslås det, at ændringen i § 9 d, stk. 5, 3. pkt., i lov om friskoler og private grundskoler m.v., hvorefter den tilsynsførende i den årlige skriftlige tilsynserklæring skal oplyse om, hvorvidt skolen i det foregående regnskabsår fra samme donator har modtaget en eller flere donationer, der tilsammen overstiger 20.000 kr. ekskl. moms, først skal træde i kraft den 1. januar 2019. Forslaget skal ses på baggrund af, at forslaget om et forbud mod anonyme donationer træder i kraft den 1. maj 2018,

hvorfor der i tilsynserklæringer, der afgives i 2018 bør være oplysninger om eventuelle anonyme donationer i 1. kvartal af 2018.

Med *stk. 3* foreslås det, at § 9 d, stk. 5, 3. pkt., i friskoleloven fra 1. januar 2029 nyaffattes, så bestemmelsen svarer til det i dag gældende.

Med den foreslåede *stk. 4* foreslås, at de foreslåede bestemmelser i lov om friskoler og private grundskoler m.v. til gennemførelse af initiativerne i aftalen af 7. november 2011 med henblik på skærpede krav til dokumentation ved oprettelse af nye frie grundskoler og styrkelse af tilsynet med nye redskaber og sanktioner automatisk ophæves den 31. juli 2029. Forslaget indebærer, at initiativerne bliver underlagt en såkaldt solnedgangsklausul. Herved understreges initiativerne særlige og midlertidig karakter som følge deres indgribende virkning for de frie grundskoler. Solnedgangsklausulen omfatter forslagene om en godkendelsesordning, jf. forslaget § 1, nr. 2, om mulighed for afgørelse om, at skolen ikke længere kan være en fri grundskole, uden at skolen har været placeret under skærpet tilsyn, jf. forslagens § 1, nr. 5, om styrkelse af tilsynet med kravet med uafhængighed ved mulighed for brug af observatører, jf. forslagens § 1, nr. 9, styrkelse af tilsynet med skolers leje af bygninger, jf. forslagens § 1, nr. 6, forbud mod anonyme donationer over 20.000 kr. ekskl. moms, jf. forslagens § 1, nr. 11, og whistleblower-ordningen, jf. forslagens § 1, nr. 13. De øvrige forslag om lovfæstelse af det økonomisk-administrative tilsyn, jf. forslagens § 1, nr. 7, præcisering af oplysningsbestemmelse, jf. forslagens § 1, nr. 8, og præcisering af sanktionshjemmel, jf. forslagens § 1, nr. 10, berøres ikke af solnedgangsklausulen. Det samme gælder præciseringen af reglerne om mulighed for befordring af friskoleelever, jf. forslagens § 1, nr. 1.

Med *stk. 5* foreslås det, at frie grundskoler, der har indgivet anmeldelse inden den 1. maj 2018 med henblik på at starte skolevirksomhed senest fra starten af skoleåret 2018/19 ikke omfattes af den foreslåede godkendelsesordning i forslagens § 1, nr. 3. Frie grundskoler, der har indgivet anmeldelse med henblik på senere start af skolevirksomheden eller indgiver anmeldelse fra den 1. maj 2018 omfattes af godkendelsesordningen.

Lov om friskoler og private grundskoler og folkeskoleloven gælder ikke for Færøerne og Grønland, hvorfor ændringerne ved dette forslag i de to love heller ikke vil gælde for Færøerne og Grønland.

Lovforslaget sammenholdt med gældende lov

Gældende formulering	Lovforslaget
	I lov om friskoler og private grundskoler m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 785 af 21. juni 2017], som ændret ved lov nr. XXX af YY. Zzzzzzz 20QQ], foretages følgende ændringer: